

ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ АРМІЇ, КОНВЕРСІЇ ТА РОЗЗБРОЄННЯ
CENTER FOR ARMY CONVERSION AND DISARMAMENT STUDIES

29 травня 2020

ВИКЛИКИ І РИЗИКИ

Безпековий огляд ЦДАКР № 10 (143)

Адреса: Вул. Іллінська, 10, офіс 5, Київ, 04070
тел.: +38 (044) 425-42-10
www.cacds.org.ua

Безпековий огляд «ВИКЛИКИ і РИЗИКИ» Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР, www.cacds.org.ua) здійснюється аналітиками ЦДАКР за підтримки банку «Аркада». Для підготовки оглядів залучаються відомі експерти, дипломати, військові фахівці та спеціалісти усіх відомств, що працюють у безпековому середовищі України.

Метою публікацій Безпекового огляду «ВИКЛИКИ і РИЗИКИ» є оперативне та аналітичне інформування зацікавлених профільних структур, ЗМІ та громадян, що цікавляться актуальними проблемами безпеки України.

Кожний огляд присвячений короткому періоду (1 – 2 тижні), та містить експертні думки, які можуть не збігатися з офіційною позицією української влади.

@2014 Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння
У разі цитування обов'язкове посилання на ЦДАКР

Редакційна колегія:

Бадрак В.В. – головний редактор, директор ЦДАКР

Копчак В.І. – відповідальний секретар, заступник директора ЦДАКР

Самусь М.М. – заступник директора ЦДАКР з міжнародних питань

Члени Редакційної колегії:

Бондарчук С.В. – член Експертної Ради у галузі національної безпеки, генеральний директор ДК «Укрспецекспорт» (2005-2010 рр.)

Згурець С.Г. – головний редактор журналу «Експорт озупня и оборонный комплекс Украины», директор інформаційно-консалтингової компанії (ІКК) Defense Express

Кабаненко І.В. – президент Української агенції з перспективних науково-технічних розробок UA.RPA, заступник міністра оборони України (2014), перший заступник начальника Генерального штабу ЗС України (2012-2013), адмірал ВМСУ

Конопльов С.Л. – директор Гарвардської програми з чорноморської безпеки та програми з безпеки США-Росія і США-Південна Азія, член Експертної Ради у галузі національної безпеки

Литвиненко О.В. – директор Національного інституту стратегічних досліджень, заступник секретаря РНБОУ (2014 - 2019)

Міхненко А.В. – головний редактор журналу «Ukrainian Defense Review»

Паливода К.В. – голова правління банку «Аркада», член Експертної Ради у галузі національної безпеки

Поляков Л.І. – голова Експертної Ради ЦДАКР, перший заступник міністра оборони України (2005 – 2007 рр.), заступник міністра оборони України (2014 р.)

Рябих В.О. – член Експертної Ради у галузі національної безпеки, директор з розвитку інформаційно-консалтингової компанії (ІКК) Defense Express

Щербак Ю.М. – письменник та громадський діяч, Надзвичайний і Повноважний Посол України в США (1994 - 1998 рр.), міністр охорони навколишнього середовища (1991 - 1992)

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ОЦІНКИ

Ключові виклики і ризики у сфері безпеки і оборони у другій половині травня 2020 р.– аналіз Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР)

У ДЗЕРКАЛІ ЕКСПЕРТНОЇ ДУМКИ

Боевые наземные и морские роботы России

«Вишукана» гібридна зброя: ураження свідомості керманічів та інтелігенції. Частина II

Взаємодія Військ територіальної оборони та Сил спеціальних операцій Республіки Польща: пошук оптимальної моделі

АНАЛІТИЧНІ РОЗРОБКИ

Применение техники и технологий тактической связи L3Harris в Вооруженных Силах Украины. Проблемы и решения

Ключові виклики і ризики у сфері безпеки і оборони у другій половині травня 2020 р.– аналіз Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР)

Валентин Бадрак,
директор Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР)

Досить вірогідною може стати чітко спланована Росією масштабна військова операція, метою якої є забезпечення Криму питною водою

На жаль, під виглядом руху до миру на сході чинна влада здійснює все більше ризикованих кроків

The Jamestown Foundation (jamestown.org), американська неурядова дослідницька організація у галузі глобального аналізу євразійської безпеки та політичних подій, днями поділилася міркуванням про сучасну воєнну загрозу з боку Москви. Фахівці цієї організації впевнені, що досить вірогідною може стати чітко спланована Росією масштабна військова операція, метою якої є забезпечення Криму питною водою.

Справді, розвитку такої загрози можуть сприяти і політичні чинники, та й той сумний факт, що українська занадто мало зробили у оборонному будівництві, зокрема, для побудови оборони у разі військової операції росіян із південного на-

прямку. До того ж посилена підготовка західних угруповань російської армії має й суто психологічну складову: мотивувати Київ до вкрай небезпечного кроку із виборами на окупованих територіях.

Ця проблема вже викликала новий виток гострих дискусій. Проте, що Україні слід продовжувати політику припинення поставок води в окупований Крим, вже заявив 28 травня экс-посол США в Україні Джон Гербст. Він пов'язав це із необхідністю збереження вже створеного важелю впливу на Москву, адже разом із санкціями Заходу відмова від постачання води є важливим компонентом міжнародного тиску на Росію, зокрема для припинення окупації українського

Йдеться про те, що Київ вирішує проблему водопостачання до Криму з тим, щоб назавжди забути про питання повернення Криму та ще й закріпити це «замиренням» та виборами на окупованих територіях на сході країни

півострова. Якщо вважати, що суперечливі заяви прем'єра Дениса Шмигала щодо ймовірності позитивного для Москви рішення української влади є ознакою коливання команди Зеленського, то заява посла США своєчасна. На жаль, під виглядом руху до миру на сході чинна влада здійснює все більше ризикованих кроків.

Слід нагадати, що подача води в Крим - одна з умов подальшого врегулювання ситуації на Донбасі, яку поставив Путін на переговорах у Парижі. Тобто, якщо розшифрувати послання Путіна, то йдеться про те, що Київ вирішує проблему водопостачання до Криму з тим, щоб назавжди забути про питання повернення Криму та ще й закріпити це «замиренням» та виборами на окупованих територіях на сході країни. (Україна забезпечувала до 85% потреб Криму в прісній воді через Північно-Кримський канал, що з'єднує головне русло Дніпра з островом. Після окупації Криму Росією в 2014 році, поставки води на півострів припинили. Запаси води в Криму поповнюються з водосховищ природного стоку і підземних джерел. За заявами екологів, регулярне використання води з підземних джерел призвело до засолення ґрунту на півострові).

Досить показово, що один з найавторитетніших політологів і соціологів країни, директор Соціологічної служби «Український ба-

рометр» Віктор Небоженко в інтерв'ю «Главкому» (26 травня) прямо зазначив, що вибори на окупованих територіях можуть стати проблемою для України. «Беремо найгірший варіант, що проводяться вибори до Верховної Ради на окупованих територіях, вибирають мерів, район і селищна рада. В результаті, перше, з чим ми стикаємося, – ці люди миттєво зберуться, так як вони вибори пройшли, і Україна в особі ЦВК визнає їх легітимність. І їх визнає міжнародна спільнота. І це все буде під контролем нібито міжнародних структур, ОБСЄ і спостерігачів всіх мастей. Але в підсумку ці обранці можуть діяти зовсім не так, як ми з вами думаємо. І замість того, щоб вливатися в Україну, вони різко розвернуться, зберуться в іншому Севеодонецьку, і скажуть: «Раз ми є легітимними, то маємо право створювати свою територіально Донецько-Луганської нову територію», - каже експерт. Він також «дикий конфлікт з націоналістами». Але головне, згідно з Небоженком, «якщо ми проводимо вибори на окупованих територіях на Сході України, то ми автоматично закриваємо собі дорогу на українські вибори в Криму – назавжди! Бо ми де-факто визнали, що тільки частина території анексована».

Слід також звернути увагу ще на один чинник – зростання популярності проросійських сил в Укра-

їні. Так, опитування соціологічної групи «Рейтинг», яке проводилося 12-13 травня, зафіксувало зростання популярності проросійської партії «Опозиційна платформа - За життя» – до 15,1%. При цьому, 13,9% респондентів заявили, що віддали б на виборах президента голоси проросійського політику Юрію Бойку, одному з лідерів «ОПЗЖ». Чи може у зв'язку з цим збільшитися загроза реваншу?

Відповідь на це питання слід шукати як раз у вчинках та стратегії команди Зеленського. Тому що сьогодні, коли розглядається версія другого туру, Зеленський впевнено перемагає. Але в разі різкого зниження його рейтингу, потенціал проросійських сил в Україні різко зростатиме. Та й неспівставною виявиться зовнішня підтримка – з боку Кремля, який постійно намагається впливати на результати виборів в Україні.

У цьому контексті можна згадати ще одну, на перший погляд, пересічну подію. А саме, про те, що суд задовільнив «прохання» народного депутата Володимира В'ятровича та зобов'язав Службу безпеки України відкрити кримінальне провадження за фактом можливого вчинення державної зради представниками української делегації на переговорах у Мінську. Зокрема, йдеться про голову Офісу президента Андрія Єрмака та другого президента України Леоніда

Кучму. Звісно, очікувати якихось революційних рішень чи дій СБУ ніхто не збирається. Однак такий вчинок депутата можна оцінювати як попередження про наявність «червоних ліній», переступати які владі не можна, та й суспільство не дозволить.

Росія «во мгле».

Але автор твору не Уеллс

Москва продовжує гру, і на цей час російська гра на ракетному полі. 28 травня у ЗМІ з'явилася нова інформація про те, що Стратегічні ядерні сили Росії стають більш досконалішими і ефективнішими. Через те, що нова важка міжконтинентальна балістична ракета «Сармат» проходить фінальні випробування перед надходженням у війська. Віце-прем'єр російського уряду Юрій Борисов ще 21 травня ц.р. заявив, що пандемія COVID-19 не вплинула на підготовку до проведення льотних випробувань міжконтинентальної балістичної ракети (МБР) «Сармат», і вони будуть проводитися у визначені генконструктором і Міноборони РФ терміни. Завершується і створення нового ракетного комплексу шахтного базування з рідинної важкої ракетою РС-28 «Сармат». Випробування нової ракети завершилися ще у 2018 році. Комплекс отримує широкий спектр бойових блоків, в тому числі гіперзвукових нового покоління, і надійде на

Штучне згадування про ракету є черговою погрозою Заходу та нагадуванням, що Росія залишається потужною ядерною державою. Не виключено у контексті впливу на українську владу – з метою прискорити та зафіксувати остаточне рішення щодо проведення виборів на окупованих територіях. Серед іншого, у цьому тиску міститься наратив про те, що Україні, якщо дійде до масштабної воєнної операції, ніхто не наважиться допомогти

То ж, висновки можуть свідчити, що російський лідер зіткнувся із настільки вагомими проблемами, що можна навіть стверджувати, що захиталися його особисті позиції. Водночас, саме це створює додаткові загрози для України – час стрімкого падіння Путіна може співпасти із розгортанням війни більших масштабів, ніж нинішня

озброєння Ракетних військ стратегічного призначення (РВСП) в 2021 році. Зауважимо, призначений переважно для «Сармата» гіперзвукової комплекс «Авангард» вже несе чергування в Домбровській ракетній дивізії.

Фахівці задають питання: чому чергова інформація про ракету з'явилася саме зараз, напередодні фінішу корона-карантину. Лише непрямо така інформація може пов'язуватися із випробуваннями українського ракетного комплексу «Нептун», які з 27 травня проходять в Одеській області. Скоріш за все, штучне згадування про ракету є черговою погрозою Заходу та нагадуванням, що Росія залишається потужною ядерною державою. Не виключено у контексті впливу на українську владу – з метою прискорити та зафіксувати остаточне рішення щодо проведення виборів на окупованих територіях. Серед іншого, у цьому тиску міститься наратив про те, що Україні, якщо дійде до масштабної воєнної операції, ніхто не наважиться допомогти.

Ще одна подія не може не зацікавити тих, хто уважно стежить за сучасною траєкторією очільника Кремля та його чисельних васалів. Зокрема, матеріал Bloomberg, опублікований 21 травня. У статті з посиленням на дані Всеросійського центру вивчення громадської думки зазначалося, що рейтинг довіри до Володимира Путіна опустився

до рекордно низьких 27%. Агентство пов'язувало це з «посиленням кризи через коноравірус».

Але навіть не падіння рейтингу Путіна, а реакція на це посольства РФ, має віддзеркалювати усю палітру московських рефлексій. Вже 24 травня стало відомо, що посольство РФ у США закликала Bloomberg вибачитися за статтю про низький рейтинг Путіна.

Саме у цей час (23 травня) Washington Post написала, що Путін виявився слабким перед загрозою пандемії коронавіруса, розпочавши фактично інформаційну кампанію проти російського президента. У статті зазначалося, що президент РФ Володимир Путін на початку пандемії коронавіруса зробив спробу скористатися кризою для демонстрації власної ефективності і підтвердження в черговий раз впливовості Росії. Авторі матеріалу висловили думку, що Путін довгий час формував імідж Росії як супердержави. Тому провал під час пандемії коронавіруса – це загроза самодержавству Кремля. На думку експертів, Москва показувала необ'єктивну статистику та насправді інфікованих в Росії було набагато більше, тому ця країна, цілком можливо, стала лідером за кількістю заражених коронавірусом.

То ж, висновки можуть свідчити, що російський лідер зіткнувся із настільки вагомими пробле-

Фахівці почали вголос казати про необхідність розробки й втілення нових форм протидії, зокрема, про «москітну» доктрину, або ідеологію «тисячі укусів»

мами, що можна навіть стверджувати, що захиталися його особисті позиції. Водночас, саме це створює додаткові загрози для України – час стрімкого падіння Путіна може співпасти із розгортанням війни більших масштабів, ніж нинішня.

Україна знову перед стартом реформ: рух зачарованим колом?

Ніяка дипломатія не матиме глобального успіху, якщо вона не спирається на фундамент потужних збройних сил, які є реальним інституту стримування. Армія повинна стати такою, яка зможе перешкодити початку агресії ще на етапі розробки військової операції. Агресор повинен знати, що при спробі розв'язати війну його втрати будуть настільки величезними, що йому краще відмовитися від своїх задумів.

Незважаючи на різноманітні рейтинги, в Україні поки що немає такої потужної армії, яку б хотілося бачити. ЗСУ цілком успішно можуть протистояти у війні низької інтенсивності, але не більше. Коли йдеться про армію, потрібно брати такі критерії оцінки як люди, техніка і вишкіл. За категоріями «люди» і «вишкіл» Україна дійсно досягла високого рівня. Що ж до технічного рівню, тут більш ніж багато питань.

Тому фахівці почали вголос казати про необхідність розробки й

втілення нових форм протидії, зокрема, про «москітну» доктрину, або ідеологію «тисячі укусів». Це коли використовується багато безпілотників замість одного літака. Замість одного танка або бронетранспортера - 20-30 наземних бойових роботів. Для порівняння: БТР-4 за держзамовленням закуповується за ціною 29,3 мільйони гривень. А один ударний бойовий робот з ракетними комплексами коштує менше 3 мільйонів гривень. А за ціну одного корвета можна закупити 20 - 30 ракетних катерів. Тільки останнім часом про необхідність втілення нових підходів до забезпечення оборони говорив голова Наглядової ради Українського інституту безпекових досліджень, перший віце-президент Національної академії наук України, академік Володимир Горбулін, генеральний директор «Інфоком Лтд» (розробник наземних роботизованих комплексів з 25-річним досвідом) Едуард Троценко та президент Української агенції з перспективних науково-технічних розробок, UA.RPA, а у минулому - перший заступник начальника Генерального штабу ЗС України (2012-2013) Ігор Кабаненко. Та й інші фахівці, військові, вчені. Ця тема потребує дуже ретельної уваги та вивчення. А ще – політичної волі керівництва держави й відповідних рішень.

Боевые наземные и морские роботы России

*Дмитрий Бадрак,
обозреватель ИА «Оборонно-промышленный курьер»*

Как и в каждой стране, правительство которой уже задумалось о современном перевооружении, в России пытаются не отставать от мировых трендов и ставки также делаются на роботов. В РФ считают, что роботизация дает огромный толчок развитию армии. Она позволяет выполнять широкий спектр заданий, не подвергая личный состав опасности. Военные могут управлять роботами на расстоянии. В Вооруженных силах РФ принята концепция развития и боевого применения робототехнических комплексов на период до 2025 года. Согласно этой концепции, доля роботов в общей структуре вооружения и военной техники российской

армии должна достичь 30%. На данный момент, по информации российских СМИ, в России создают принципиально новые беспилотные боевые роботы, которые способны выполнять задачи с максимальной автономией и минимальным дистанционным участием оператора. Развитием робототехники занимается российский аналог американской DARPA — Фонд перспективных исследований (ФПИ). К слову, отсутствие такой организации в Украине сильно тормозит развитие отечественного ОПК.

Начнем, пожалуй, с боевого робота «Уран-9». Данный робот – это дистанционно управляемая гусе-

ничная машина, которая относится к категории наземных боевых беспилотных аппаратов. Такая платформа необходима для ведения инженерной разведки местности и огневой поддержки разведывательных, а также передовых подразделений общевойсковых формирований тактического звена. В состав боевого многофункционального робототехнического комплекса входят четыре робота разведки и огневой поддержки «Уран-9», подвижный пункт управления (одна единица), комплект средств транспортировки и обеспечения, а также комплект запчастей и необходимых принадлежностей. На вооружении «Уран-9» стоит управляемый комплекс «Атака» с противотанковыми управляемыми ракетами, реактивные огнеметы «Шмель-М», автоматическая пушка 2А72 калибра 30 мм и пулемет калибра 7,62 мм. Боевой робот оснащен противоздушными ракетами 9К38 «Игла». Конструкция используемой установки вооружения имеет модульный принцип, который позволяет легко менять состав установленного вооружения в зависимости от поставленных задач.

К тому же, робот-сапер «Уран-6» уже принял активное участие при разминировании Пальмиры в Сирии. Это многофункциональный робототехнический комплекс весом до шести тонн на легкой гусеничной платформе, предназначен-

ный для проделывания проходов в минно-взрывных заграждениях и площадного разминирования территорий. При проведении очистки местности от взрывоопасных предметов он позволяет исключить непосредственный контакт саперов с боеприпасами в ходе работ по их обнаружению и подготовке к уничтожению. На корпус бронемашин крепится различное оборудование в зависимости от типа саперных работ: бойковые, катковые или фрезерные тралы. Управление осуществляется с пульта, который может находиться на расстоянии до километра. Сигнал специалисту поступает с установленных на корпусе машины видеокамер.

В линейке роботов «Уран» есть и «мирный» робот — «Уран-14». Он может тушить пожары в труднодоступных местах. Также данный робот может работать в условиях высоких температур и опасности подрыва необезвреженных мин — когда есть опасность для работы пожарных.

Особый интерес представляет линейка роботов на платформе «М» и на платформе «Арго» — эти машины под управлением российских военнослужащих совместно с сирийской армией участвовали в штурме высоты «Башня», который завершился уничтожением 70 боевиков и взятием позиции. Среди солдат сирийской армии были ра-

нены четыре человека и ни одного погибшего.

Технологической, по словам разработчиков, является также **Платформа «М»** — российский серийный роботизированный комплекс, представляющий собой универсальную самоходную гусеничную дистанционно-управляемую платформу. Такая платформа используется для разведки и поражения целей, а также огневой поддержки и охраны объектов. Сообщается, что такой робот может устанавливать мины и разминировать минные поля противника.

В свою очередь, боевой роботизированный **комплекс «Арго»** предназначен для ведения разведки и патрулирования местности, способен поражать живую силу, а также небронированную или легкобронированную технику противника. Способен передвигаться по пересеченной и горной местности. Может применяться при проведении морских десантных операций. Этот комплекс дистанционно управляемый и способен обеспечить огневую поддержку десантно-штурмовым группам, производить разведку побережья, обеспечить доставку грузов и боеприпасов для подразделений, ведущих бой на берегу.

Также, надежды военных РФ ложатся на экспериментальную платформу **«Маркер»**, которая была впервые публично представлена в 2019 на Магнитогорском испыта-

тельном полигоне робототехнических систем и комплексов и разработанная НПО «Андроидная техника».

Для роботов предусмотрено пять платформ, в частности: транспортно-заправочная машина и робот охраны. Все они будут способны нести и применять стрелково-гранатометный модуль, 120-миллиметровый миномет, запускать одноразовые дроны. По словам разработчиков, роботы должны быть созданы к 2025 году.

«В будущем эти машины столкнутся с себе подобными. Мы считаем, что такие роботы будут воевать с роботами. Ценность робота состоит в том, чтобы заменить человека, превышать его возможности», — уверены в российском ОПК.

Также в 2019 году появилась информация, что боевой наземный робот **«Нерехта»**, который, как сообщали СМИ, после «обкатки» в Сирии прошел необходимую доработку, позже испытывали в войсках. К тому же, ожидалось, что в скором времени этот автоматизированный комплекс может быть принят на вооружение российской армии. По словам главы Национального центра развития технологий и базовых элементов робототехники Фонда перспективных исследований Олега Мартынова, в ходе апробации в войсках беспилотная бронированная машина

«подтверждает все заявленные характеристики». Сообщается, что боевой роботизированный комплекс действительно очень востребован военными. Также известно, что «Нерехту» сконструировали в трех вариантах: боевом, как средство артиллерийской разведки и в виде транспортной машины. Но и это не все. Тот же боевой модуль «Нерехты» по желанию заказчика готовы оснастить 12,7-мм пулеметом «Корд» или 7,62-мм танковым пулеметом Калашникова. При необходимости систему вооружения робота-броневика на заводе усилят 30-мм автоматическим гранатометом АГ-30М. А в перспективе - и тяжелым вооружением, в том числе противотанковыми ракетами. Также, разработчики сообщают, что комплекс «Нерехта-2» будет работать в режиме автоматического движения по заранее не подготовленной территории, получит новый тип боеприпаса для решения задачи в условиях не прямой видимости, сможет бороться с более тяжелыми и защищенными целями. Значительное внимание будет уделено групповому управлению

В том же 2019 году и стало известно о роботе «Сарма». По словам разработчиков, это - оборонный проект, который найдет применение и в гражданской области. Например, при исследовании морских глубин воды. «Это проект «Сарма», техпроект мы завершаем

в июне, определена схема деления, обоснованы составные части. Проект движется по утвержденному графику. Это комплексный проект, у него много характеристик. Его изюминка - энергетическая автономность, запас хода должен будет составлять порядка 10 тысяч километров», - сказал заместитель генерального директора Фонда перспективных исследований (ФПИ) Игорь Денисов в мае 2019 года .

Также перспективной разработкой считается боевой **робот «Рысь»**. «Рысь» планируется сделать всепогодной, чтобы она могла передвигаться и функционировать в дождь, снег и гололед. Разработчики обещают, что «Рысь» сможет работать в горной местности и разрушенной городской инфраструктуре, на промышленных предприятиях, в производственных и жилых помещениях, преодолевать пороги высотой до 500 мм, лестничные марши с углом наклона до 30° и высотой ступени до 200 мм, рвы шириной до полуметра, стенки высотой до 400 мм и шириной до 300 мм. Оснащение «Рыси» подразумевает аппаратуру технического зрения, аппаратуру передачи данных и команд управления, аппаратуру навигации и ориентации, средства разведки и наблюдения, аппаратуру слежения за маяком, программный комплекс и определяемую функциональным назначением целевую нагрузку.

К тому же, в России также существуют роботизированные морские комплексы. Одним из них является «Галтель», который успешно прошел опытную эксплуатацию в Сирии. С сентября 2017 года аппарат занимался поиском неразорвавшихся боеприпасов и охраны акватории в районе порта Тартус. Разработчики заявляли, что благодаря российской подлодке-роботу впервые создана детальная карта донной поверхности у берегов Сирии. Уникальность дрона состоит в том, что ученые Института проблем морских технологий Дальневосточного отделения РАН снабдили его искусственным интеллектом. После получения задания «Галтель» самостоятельно анализирует обстановку и выбирает способы ее решения. В состав комплекса входят телеуправляемый необитаемый подводный аппарат и две автономные необитаемые подводные лодки, с автономностью плавания до 24 часов и дальностью до 100 километров. За 12 часов подводный дрон обследует акваторию площадью четыре квадратных километра. Подлодка может передвигаться по разным траекториям и способна обходить препятствия. Так, фиксируя приближение препятствия, командная система

управления дает автопилоту задание обойти опасность. Аппарат самостоятельно выбирает путь, а затем возвращается на прежний курс. Изначально комплекс предназначался для поиска подводных мин, но «Галтель» может разглядеть объект размером со спичечный коробок. Параллельно с фотографиями аппарат снимает и видеоряд. Все данные передаются для анализа в центр управления. При необходимости в воду опускается телеуправляемый аппарат, способный работать на глубине до 300 метров.

Вдобавок, уже в 2020 году появились новости о роботе «Витязь». Сообщается, что «Витязь» стал первым в мире полностью автономным необитаемым подводным аппаратом, достигшим самой глубокой точки Мирового океана», - сказали в ФПИ.

Там уточнили, что в отличие от работавших ранее в этом районе аппаратов Kaiko (Япония) и Nereus (США), аппарат «Витязь» функционирует полностью автономно.

«Благодаря использованию в системе управления аппарата элементов искусственного интеллекта, он может самостоятельно обходить препятствия по курсу, находить выход из ограниченного пространства и решать другие интеллектуальные задачи», - сказали в ФПИ.

«Вишукана» гібридна зброя: ураження свідомості керманічів та інтелігенції. Частина II

*Дмитро Веденєєв,
доктор історичних наук, полковник запасу*

Продовжуємо аналіз сучасних асиметричних (гібридних) загроз, цільовою аудиторією яких є управлінські кадри (істеблішмент) та інтелігенція (передовсім, гуманітарна).

«Наука має бути найбільш піднесеним втіленням Вітчизни, адже із всіх народів першим буде завжди той, котрий випередить інших в області думки та розумової діяльності» (Луї Пастер).

Задушливий «білий комірець»

Застосуванню т.зв. когнітивної зброї (далі - КЗ) проти управлінської та соціогуманітарної сфері в сценаріях «гібридної війни» (далі - ГВ) сприяє творення нового типу людини. Це відбувається, зокрема,

шляхом згортання якісної раціоналістичної освіти, насадження невибагливого маскульту, конструювання культурної футуроархаїки тощо.

Фантаст Майкл Флінн в «Країні сліпих» (1990 р.) висловив це таким чином: «Вони вирощують націю роботів. У свідомість людей активно впроваджуються меми, які придушують їх здатність до критичного аналізу й заохочують покірність, слабохарактерність та прагнення бути як всі. Однорідна та слухняна маса більш передбачлива – прогнозування стає простіше й точніше». Дослідник аномальних явищ академік Юрій Фомін (1923-2001) попереджав, що у першій половині ХХІ ст. почнеться різке штучне

розшарування людства на низькоінтелектуальну більшість та високоінтелектуальну меншість.

Певні соціально-професійні категорії, вельми поширені у структурі інформаційного суспільства (існують, зокрема, під самоназвою «креативного класу») потенційно вразливі для КЗ. Цьому сприяють такі обставини, як трудова зайнятість у віртуальних сферах та підконтрольних іноземному капіталу структурах або робота в статусі прекаріата¹, відсутність адекватного стану суспільства й ситуації в гуманітарній освіті та підконтрольність її змісту зовнішнім настановам², майже тотальне буття у соціальних мережах та віртуальних співтовариствах³, вправно імплантовані хвилі культурних та інтелектуальних мод, руйнація раціональ-

ної моделі мислення часів доби Просвітництва і модерну, заміна її алогічним, мозаїковим, образночутливим «кліповим» і, тепер вже, «кліковим» мисленням, властивим «поколінню Z»⁴.

Сучасні інформаційно-психологічні технології лише нечувано активізували глибинні національно-психологічні кластери вітчизняної інтелігенції. Якщо західні інтелектуали, включаючи навіть «єврокомуністів», давно перетворилися на дисциплінований загін істеблішменту «золотого мільярду», їхні пострадянські аналоги так і залишаються постійно бентежною, іманентно-опозиційною силою по відношенню до влади-державності як явища.

Зазначимо, що чимало відомих мислителів минулого (розмірковуючи, зокрема, над фанатичною відданістю інтелігенції суто західно-європейському інтелектуальному продукту – марксизму та «імпортованому» революціонізму в цілому) одноставно констатували ці згубні для захисту національних інтересів та небезпечні для стабільності суспільства, збереження власної культурно-освітньої сфери укорінені соціально-психологічні риси значної частини інтелігенції.

1 Як явище ґрунтовно описаний у праці Гая Стендінґа «Прекаріат – новий небезпечний клас» («The Precariat: The New Dangerous Class», 2011).

2 За свідченням виконавчого директора (1998–2017 рр.) Міжнародного фонду «Відродження» в Україні, професора Євгена Бистрицького, за 25 років через цю структуру виділено на гуманітарну освіту й науку в Україні \$180 млн., а в умовах різкого зuboжіння науково-педагогічної сфери за Програмою трансформації гуманітарної освіти видано понад 200 нових підручників з гуманітарних дисциплін для шкіл і ЗВО.

3 За оцінками дослідження Zenith's Media Consumption Forecasts, яке проводилося у 57 країнах світу, у 2019 р. кожна людина у середньому витратить 800 годин на користування мобільним інтернетом, що еквівалентно 33 дням без сну. До 2021 р. ця цифра зросте до 930 годин, тобто 39 днів.

4 Покоління, якому властива відмова від друкованого слова «Галактики Гутенберга», цифровий аутизм, настанови на легкі здобутки, отримання задоволення, відсутність творчих засад, соціальна безвідповідальність, невміння будувати теплі людські стосунки в реальному вимірі, ослаблення пам'яті та розумових здібностей.

Ще у 1915 р. відомий київський богослов і міністр віросповідань адміністрації гетьмана Павла Скоропадського (1918 р.) Василь Зеньківський вказав на когнітивні й психологічні «меньшовартісні» риси, властиві і нині частині «креативного класу»: «Знайомство із західною культурою, яка далеко пішла вперед, поступово віддало нас у полон до Заходу; ми усвідомили себе до такої міри відсталими, до такого ступеня незрілими, що, імовірно, залишалося одне – піти суцільно у роботу із засвоєння західної культури. Захід уявлявся нам джерелом світла й культури, і ми, як боягузливі учні, чекали від Заходу одкровення, чекали дива... Там йшло справжнє життя, там все було «справжнє». Все було цікаве й важливе, – а у нас нічого, нічого не було... Ще й донині зберіглася риса нашої інтелігенції, що йде саме з цього часу – рабське боягузтво перед думкою Європи, дитяче прагнення до того, аби нас вважали цілком дорослими, культурними людьми. Ми потрапили в полон до Заходу, тим більш важкий, що культура Заходу не стояла на місці, але й інтенсивно рухалася вперед».

Вкотре підтверджується і думка видатного філософа-киянина Миколи Бердяєва: інтелігенції були властиві слабкий розвиток особистого стрижня, нелюбов до самостійної думки, громадянська безвідповідальність у суспільному

житті: «Засвоєння західних ідей і вчень... було в більшості випадків догматичним. Те, що на Заході було науковою теорією, яка підлягала критиці, гіпотезою чи врешті-решт істиною відносною, частковою, що не претендувала на всезагальність, у інтелігенції трансформувалося у «догматику», «взірець релігійного одкровення».

Люди з «червоної команди»

Важливою маніпулятивною складовою гібридної ерозії ціннісно-свідомісної сфери виступає згадана КЗ, сутність якої полягає у досягненні інтелектуальної переваги над противником та маніпулюванні його свідомістю за допомогою наукових і псевдонаукових конструкцій. За образним визначенням американського генерала Роберта Скейлса, «війна – це гра людини мислячої... Війни ведуться за допомогою інтелекту. Величезна перевага над противником може бути досягнута за рахунок переваги мислення, а не переваги озброєння».

Утім, це не просто красиві слова – десятки письменників-фантастів запрошувалися на наради високого генералітету збройних сил США, особливо така співпраця активізувалася після 11 вересня 2001 р. Міністерство оборони Франції планує створити спеціальні робочі групи фантастів («Red Team») для моделювання відповідей «руйнівним загрозам майбутнього».

Наукові та квазінаукові теорії застосовувалися в ідеологічних та воєнно-політичних цілях з XVII–XVIII ст. Надалі з'явилися відомі теорії (доктрини) мальтузіанства, соціал-дарвінізму, расові теорії, лібералізм, марксизм, класичні англосаксонська, німецька геополітичні школи, цивілізаційна теорія Данилевського-Шпенглера-Тойнбі, американське месіанство, японські доктрини територіальної експансії, вчення євразійців, «теорії еліт», фашизм, націонал-соціалізм, доктрина «соціального ісламу» тощо.

Друга половина XX ст. породила теорії постіндустріального суспільства, конвергенції, «меж зростання» Римського клубу, численні доктрини «холодної війни», світ-системи, постмодернізму, «глобальних проблем», «кінця історії», конфлікту цивілізацій, неоконсервативного курсу, «глобальної війни з тероризмом», «русского мира», глобального потепління та інші, які ставали каталізаторами та пояснювачами політичних та воєнно-політичних дій для масової свідомості.

Класичним прикладом утилітарного використання КЗ стало пояснення експансії в регіонах, багатих покладами енергоносіїв та мінеральних сировин, доктриною «конфлікту цивілізацій» Самуеля Гантігтона (1927-2008), коли взаємини між різними цивілізаційними анклавами людства інтерпретува-

лися як однозначно антагоністичні, такі, що неминуче ведуть до збройного протистояння.

В роки «холодної війни» аналітичні центри США і НАТО розробили концепцію підривної діяльності по відношенню до інтелектуального потенціалу СРСР та його союзників. Склався в цілому інструментарій КЗ, відомий як «Срібний ключ», який містив настанови щодо діяльності фондів та наукових організацій в країнах-противниках (конкурентах) для руйнування їхнього інтелектуального потенціалу. Когнітивна складова сучасного конфлікту охоплює сферу вироблення й прийняття рішень та передбачення дій противника з урахуванням національної психології й ментальності, цивілізаційних факторів.

КЗ може застосовуватися для дискредитації новітніх наукових розробок, впровадження яких може посилити обороноздатність й конкурентоздатність країни – жертви ГВ, нав'язування через «п'яту колону» заздальгідь помилкових, тупикових концептуальних рішень у сфері управління та оборони, економічного розвитку тощо. Сюди ж відносять технологічне шпигунство, постановку у залежність (залучення до негласного співробітництва) вчених-гуманітаріїв для використання в своєкорисній обробці суспільної свідомості, просування згубних доктрин суспільного розвитку тощо.

Серед прийомів КЗ відомі такі, як «хибна ціль» (нав'язування непридатних орієнтирів у перспективних, витратних розробках), «наш лідер» (просування й використання залежної особи як керівника наукових установ, проектів), «зіпсована зброя» – підміна перспективних наукових досліджень пошуком поверхового, швидкого «ринкового ефекту» тощо.

В результаті, зокрема, радянська бюрократія фактично загубила передову київську школу кібернетики віце-президента АН України Віктора Глушкова (1923-1982), який стояв на порозі розробки новітніх кіберсистем управління суспільством. Врешті-решт багатий нафтодоларами СРСР перетворився в пасивного покупця західної продукції.

Маніпулювання «першістю у наукових досягненнях» може використовуватися для «виправдовування» політичної гегемонії, прищеплення іншим народам відчуття меншовартості (96% лауреатів Нобелівської премії – громадяни країн «золотого мільярду»).

Доктрина «постіндустріального суспільства» Деніела Белла (1973 р.) для значного кола країн обернулася деіндустріалізацією, згортанням наукомістких галузей та фундаментального науково-технологічного сектору (високорозвинутих та експортноприбуткових ракетно-космічної, авіабудівної, суднобудівної

та інших галузей - для України). Проте реально функцію експорту технологій, перенесення шкідливих виробництв на «периферію» світу, отримання надприбутків за рахунок нееквівалентного обміну між регіонами світу та «ножиць» в оплаті праці між «золотим мільярдом» та «третім світом» узурпує «Велика сімка». Ті ж, хто добровільно знищує продуктивні сили, потрапляє до жорсткої залежності у світових сценаріях розподілу праці. Гіпертрофованість частки сфери послуг та розваг при падінні економічної самодостатності катастрофічно проявила себе в умовах пандемії коронавірусу, яку (оціночно) можуть не пережити 20-30% малих підприємств й закладів торгівлі.

Управлінців та інтелігенцію України з кінця 1980-х рр. спокушали (включаючи ще радянські підручники з філософії авторства «виконробів перебудови») перспективою побудови «чистенької» інноваційної економіки, «індустрії знань», яка, мовляв, утвердилася у всіх «цивілізованих країнах», в обмін на згортання машинобудування, відмови від модернізації гірничо-металургійного комплексу та фундаментальної науки⁵.

Наслідки не забарилися. 39,3% українського експорту у 2018 р. склали продукти харчування й агропродукція, 24,6% метали-

5 ВВП по відношенню до 1990 р. в Білорусі становить 200%, в Україні – 50%.

«чушки» 11,6% – машини, обладнання і транспортні засоби, 7,4% мінеральні продукти та 4,3% – сира деревина. Зокрема, 8,7% експорту припало на соняшникову олію, 7,4% – кукурудзу, 6,3% – пшеницю, а, скажімо, турбіни опинилися на 25-й позиції. Зрозуміло, чому в масштабну подію намагаються перетворити польоти апгрейд-ракет радянських ще моделей типу «Вільха» або «Нептун», хоча в радянські часи республіка давала 20% (за вартістю) продукції ВПК СРСР, а ще в 2013 р. 12% світових космічних стартів забезпечували ракети-носії «Південмашу».

«Що таке американський університет?»

Це заклад, де радянські професори готують китайських студентів. Ця іноземна приказка породжена наслідками впровадження теорії «постіндустріального суспільства», які вдарили і по батьківщині її народження. Не можна не звернути увагу, що ті держави, які не побажали піддатися навіюванню КЗ щодо «світлого постіндустріального майбутнього», як раз і вирвалися в науково-технологічні лідери, зберігши і потужну промисловість.

Як пише французький вчений-хірург Александр Лоран, нині витрати Китаю на наукові дослідження (до \$ 500 млрд. на рік) приблизно дорівнюють американським, а до

2020 р. мали б їх перевершити. КНР, зокрема, стала першою країною, де здійснено модифікацію ембріонів, здобуто успіхів у творенні штучного інтелекту тощо. Автор зауважує, що Південна Корея витрачає на науку 5% ВВП, Італія та Іспанія – 1%, Франція – 2,2%. Неконкурентними є зарплати науково-педагогічних кадрів (в 20-30 менше за кваліфікованих спеціалістів в «Гугл»).

Сумна ситуація в Україні. Якщо в 1980-х рр. Україна за наукомісткістю ВВП перевищувала Велику Британію, ФРН або Францію, а нині поступається практично всім європейським державам, частка асигнувань на науку скоротилася до 0,2% ВВП (частка фінансування науки у ВВП в 2016 р. – 15% від 1990 р.).

Як пише академік НАН України (середній вік членів її Президії – близько 75 років) Вадим Локтев, наукою цікавляться лише близько 1% українців, тоді як у Європі таких 79%, що більше, ніж зацікавлених спортом (65%), культурою (69%) або політикою (68%). Привертає увагу й той факт, що повагу до вчених висловлюють 75% людей, а 72% вважають, що саме наука забезпечить покращання їхнього життя у майбутньому. В Україні скорочення чисельності наукових працівників в останні 10 років доходить до 2% на рік, тоді як Японія, ЄС, Південна Корея, Китай невинно збільшують цей показник. Назагал у світі за останні роки

кількість вчених збільшилася на 20 %, проте в Україні лише в 2015 р. у НАНУ звільнено 2730 осіб, з них 95 докторів наук і 511 кандидатів наук. У 2015 р. лише кожен п'ятий науковий співробітник у НАНУ був молодим ученим і тільки кожен п'ятий кандидат наук – віком до 35 років.

За загальною кількістю публікацій Україну випередила Бразилія. За експертними оцінками, формується ринок VII технологічного укладу, де інтелектуальні вироби стануть основними об'єктами продаж (нині у передових країнах їх частка становить 25-30%, і зростає до 70-80%). «В Україні виросло покоління людей, для якого інтелект не є суспільним пріоритетом, а, скажімо, звання «професор» не еквівалентне щирій шані з боку громадян і нормальному життєзабезпеченню його носія з боку держави... На часі ще більш нагальна мета – вирощення нового покоління бізнес-еліти, яка б розумілася на комерціалізації саме інновацій і твердо засвоїла, що наука – фундамент, на який спирається покращання стандартів життя», мріє вчений.

Якщо у 2008 р. в Європі вчилася 18 тис. українців, то у 2016–2017 рр. – понад 70 тис. За кордон хотіли б виїхати більше 60% української молоді, а рівень «відпливу інтелекту» – один з найбільших у світі. З України їдуть найбільш перспективні для інноваційного роз-

витку кадри – серед тих, хто виїхав за кордон на постійне місце проживання впродовж останніх 5 років переважали фахівці з біології, фізики, математики.

В цих умовах важливим важелем протистояння КЗ, зокрема, є поширення знань про науково-технічні досягнення українського народу, науково-інтелектуальні традиції, школи і здобутки, прищеплення гордості на них та подолання прищеплення меншовартості в інтелектуальній сфері. Той, хто купував дітям на Петрівці чудово ілюстровані, перекладені з англійської мови книжки з всесвітньої історії або історії культури/науки, напевно, помітив, що знайти там більше вітчизняних (з дореволюційних часів) 2-3 корифеїв науки або класиків літератури проблематично.

У цьому відношенні повчальними є думки видатного фізика, Нобелівського лауреата (1978 р.), академіка Петра Капіци. У січні 1946 р. у знесиленій війною державі він направив главі уряду СРСР листа з пропозицією розгорнути масштабну пропаганду через книги і фільми вітчизняних досягнень й першості в науково-технічних відкриттях.

Вчений звертав увагу на свідому відмову зарубіжних кіл визнавати вітчизняні наукові відкриття, поряд із нав'язуванням уявлень про недолугість інтелектуального потенціалу народів СРСР. «Часто

причина не використання новаторства у тому, – писав Петро Леонідович, – що ми недооцінювали своє та переоцінювали іноземне». Тобто причина – в когнітивній й соціально-психологічній площині. Відомо, що масштабна серія видання науково-популярних журналів, книг і брошур, біографічних фільмів виховала (поряд з науковою фантастикою, яку майже витиснули футуроархаїчним фентезі) нове технократичне покоління й видатні науково-технічні досягнення середини 1950-х – 1970-х рр.

Психоісторичні диверсанти

Із КЗ генетично пов'язана т.зв. «психоісторична зброя». Її дія спрямована на руйнацію структур управління та суспільної психосфери країни-жертви. Поняття «психоісторія» та «психоісторична війна» часто асоціюють з видатним фантастом Айзеком Азімовим (1920-1992) та його фундаментальною книгою «Фундація».

Сучасні уявлення вирізняють в ній кілька вимірів: інформаційний (спотворення, фальсифікація, замовчування тощо власне історичних фактів, відомостей); концептуальний (побудова зовні логічних систем інтерпретації історичного матеріалу, пояснювальних концепцій, теорій) і метафізичний (переведення протиставлення у площину творення змістів, стійких образів та архетипів, які вже виводяться зі

сфери раціонального сприйняття).

Логіку ерозії історичної свідомості народів шляхом послідовного застосування психоісторичної зброї влучно сформулював Вардан Багдасарян: «Якщо ставиться задача підірвати гуманітарну міць, то пріоритетно завдається удар по історичній свідомості. Кожна спільнота має свою сакральну матрицю, свій набір сакральних героїв, свою «священну історію». Через канал «священного» відбувається трансляція цінностей. Через транслювані цінності вибудовується, в свою чергу, відповідне ідентичне суспільство. Що треба зробити найбільш простим способом, аби зруйнувати це суспільство? Ударити по її сакральній матриці. Дезавуюються національні герої, що несуть у собі цю матрицю. Відповідно, ставляться під сумнів і цінності, які через них транслюються. Лишившись ціннісного фундаменту, ідентичне суспільство розсипається».

Серед основних історико-маніпулятивних способів відносяться: 1) пряме підтасовування фактів; 2) замовчування не вигідної інформації; 3) упередженість інтерпретації фактів; 4) надання сфальсифікованої інформації; 5) навішування ярликів для компрометації історичних діячів; 6) використання групових інтересів тощо. Основні засоби маніпулятивні дій: 1) мовні (використання певних штампів, термінів, ідеологічних та політич-

них кліше); 2) немовні (блокування «невигідної» інформації; подання інформації у сприятливому для себе контексті); 3) активні (насаджування стереотипів і цінностей); 4) пасивні (фрагментарність інформації). Технічні прийоми маніпулювання залежать від тих можливостей, що ними володіє маніпулятор. Але найбільш ефективним є сьогодні маніпулятивний потенціал ЗМІ, який задіює всіх органи почуттів аудиторії та апелює до підсвідомості.

Доводиться констатувати, що маніпулювання історичною свідомістю громадян України багато в чому обумовлене і фактичною відсутністю прийнятної для більшості населення загальнонаціональної ідеології розвитку, яка б заповнила ідейно-духовний вакуум, що утворився після радикальної відмови від ідеології та суспільної моралі радянської доби.

На жаль, упродовж періоду розвитку України як суверенної держави політика історичної пам'яті, як складова гуманітарної політики, творилася здебільшого ситуативно, зазнавала впливу політичної кон'юнктури, корпоративних інтересів. В її основу не було покладено прийнятних для суспільства, науково обґрунтованих, закріплених у нормативно-правовому відношенні принципів і настанов, розробки та реалізації політики національної пам'яті як

цілеспрямованого й безперервного комплексу заходів, що розробляються і здійснюються органами влади (за участю об'єднань громадян) з метою формування колективної пам'яті через систему засобів масової інформації, освіти, науки, культури, комемораційної діяльності тощо.

Водночас, із радянської й зарубіжної історіографії були широко запозичені концепти, які відзначаються політичною заангажованістю, і були породжені атмосферою міжблокової воєнно-політичної конфронтації, «холодної війни» тощо. У масову свідомість цілеспрямовано закарбовувалися (або активізувалися маніпулятивними прийомами доволі міцно забуті) саме конфронтаційні, дразливі уявлення про минуле, негативно психологічно забарвлені настроями образ (реальних або вигаданих, роздмуханих), помсти, ненависті, необґрунтованих історичних претензій, жорстким етнонаціоналізмом, відразу до певних етносів тощо.

Не можна не враховувати, що в європейських посткомуністичних країнах ідеологічний вакуум, що утворився після скасування офіційної ролі комуністичної ідеології, почав заповнюватися елементами історичного традиціоналізму, етнонаціоналізму, ксенофобії, територіального ревізіонізму тощо. У сфері історичної пам'яті проявила-

ся суспільно-політична й суспільно-психологічна хвиля ностальгії за імперським минулим та втраченим статусом регіональних лідерів. За визначенням угорського філософа Й.Бібо, «виник такий психологічний настрій, якому притаманний стан істерії», діячі «національної науки перейшли до «наукового» обґрунтування історичного, а за відсутності такого – доісторичного права нації на існування, її місії, яка виправдовує самостійне, суверенне національне буття, «наукових» аргументів в територіальних суперечностях... Така «наука» привчила національну еліту виходити не з реальної дійсності, а з вимог, які висуваються навколишньому світу».

Об'єктивно кажучи, штучно насажені емоції ненависті й помсти щодо певних дійових осіб (персональних або колективних), певних явищ вітчизняної історії не могли, звісно, бути спрямовані на самих учасників історичного процесу (зі зрозумілих причин, якщо не рахувати вельми сумнівні з процесуально-правового погляду судилища над «злочинцями з історії»). Тому віртуальний і крайній негативізм на ґрунті історії виплескується його носіями, як правило, на своїх співгромадян, співвітчизників, будівничих спільного майбутнього (чи не в цьому головне деструктивне призначення технологій маніпулювання історичними матеріалами?).

Демонізація минулого або культивування мазохізму у поглядах на вітчизняну історію спричиняє глибоку соціально-психологічну травму. Про неї, зокрема, вдало висловився академік НАН України Мирослав Попович (1930-2018): «Можна з певною метафоричністю говорити про комплекси національної повноцінності чи неповноцінності, оскільки це перенесення на спільноту характеристик, які належать до психічної структури особистості. Суспільство не може бути божевільним. Проте воно може перебувати у стані психозу... Акцентованих особистостей (тих, хто має яскраві риси характеру, що межують із патологією) в суспільстві багато, і такі риси, коли захотіти, можна знайти і в національній свідомості. Маргінальні ж настрої відбуваються «на полях» історії».

Тривожним є і те, що насадження виключно нігілістичного ставлення до радянського періоду історії України призвело до загрози накопичення радикально-націоналістичними силами суміжних держав «аргументів» щодо ревізії існуючих кордонів й державного статусу України – адже саме у радянські часи Україна об'єднала у своїх межах всі етнічні українські землі й здобула статус члена ООН.

Під тиском цілеспрямованих зовнішніх інформаційно-психологічних впливів та зростання соціально-політичного розшарування

пострадянських народів, починаючи із другої половини 1980-х рр. була свідомо зруйнована раціональна межа допустимого впливу поглядів на історію, на формування сьогодення і майбутнього України та її громадянства. У неконструктивних (і як, правило, безплідних) дискусіях між суб'єктами суспільно-політичного життя проглядається готовність до того, щоб розбіжності у поглядах на історію поставити вище за необхідність громадянської консолідації та забезпечення територіальної цілісності України.

Минулому надається вочевидь гіпертрофованого значення, за яким комфортно маскується безвідповідальне небажання (неспроможність) до творення гідного майбутнього своїх же нащадків. По суті, суспільна свідомість доводиться до такого стану, що чимала частина громадянства готова пожертвувати спільним майбутнім в єдиній державі заради обстоювання конфронтаційних поглядів на минуле, бажання і надалі відчувати «фантомний біль» історії.

Доцільно звернути увагу на те, що потужним знаряддям унеможливлення порозуміння між різними суспільно-політичними силами стало «вживлення» в їх програмні та ідеологічні засади непримирених поглядів (тлумачень) спільного минулого українського народу як сукупності процесів і подій, котрі

відбувалися незалежно від нашої волі, і які сучасники, зі зрозумілих причин, не можуть піддати коригуванню.

Закріплення значущих для державницького існування України сегментів історичної пам'яті важливе і з погляду обстоювання її територіальної цілісності. Досвід останніх років свідчить, що навіть щирі наміри України проводити політику міжнародного примирення, визнання негативних наслідків у відносинах з сусідами в минулому (а подекуди й одностороннє каяття) зовсім не гарантує нашій державі адекватного ідейно-історичного «роззброєння» та відмови від подвійних стандартів, інформаційно-психологічної агресивності з протилежного боку.

Принагідно до загроз психоісторичного порядку, йдеться, передовсім, про роз'яснення змісту провідних інформаційно-психологічних, етнополітичних методів та прийомів, котрі застосовуються для руйнації історичної пам'яті, а саме:

- штучна ерозія позитивної, суспільно значущої для життєдіяльності народу та держави пам'яті про минуле;
- вилучення або «перекодування» змістів та світоглядних основ, котрі спираються на колективну пам'ять про минуле;
- впровадження у масову свідомість чужорідних, політично за-

- гострих тлумачень історії, які ведуть до дезінтеграції державницької організації та суспільного буття народу;
- пряма фальсифікація (фабрикація) історико-документального матеріалу, або приховування «небажаної» історико-документальної бази, інформації, застосування спекулятивних (маніпулятивних) прийомів інтерпретації фактичного матеріалу;
- наполеглива дискредитація («демонізація») історичної спадщини та традицій, ключових фігур історичного поступу нації;
- намагання довести до антагонізму світобачення в цілому та погляди на історію між різними поколіннями українського народу, що загрожує штучним перериванням цивілізаційної традиції та ерозією нації зсередини;
- створення відповідних структур, підготовка, виховання та заохочення «інтелектуального ударного загону», «війни з вітчизняною історією» з одночасними теоретико-методологічним роззброєнням та морально-психологічним спантеличенням гуманітарного професійного прошарку;
- прагнення до деінтелектуалізації, дераціоналізації масової свідомості як головної передумови «перекодування» національної пам'яті – важливої складової державно-політичної лояльнос-

ті та національно-культурної (цивілізаційної) ідентичності українського народу;

- творення міфологізованих «місць пам'яті» (пам'ятників, меморіалів) як засобу некритичного укорінення запозичених трактувань минулого України (його спірних, болючих проблем) тощо.

Зрозуміло, що у протидії знаряддям ГВ, які мають когнітивний характер і спрямовані, передовсім, на управлінські кола та інтелігенцію, помітну роль має відіграти перебудова змісту гуманітарної освіти. Йдеться, зокрема, про впровадження навчальних дисциплін з інформаційно-гуманітарної безпеки та профільних тем в існуючі навчальні предмети, а також про розробку відповідних професійних компетентностей у межах освітніх програм.

ЛІТЕРАТУРА

Артюшенко В. До 90-х годов прошлого века наука в иерархии профессий занимала одно из почетных мест // Зеркало недели. 2019. 2 февраля.

Бибо И. Нищета духа малых восточно-европейских государств // ЭКО. 1992. № 4. С. 68–75.

Веденеев Д.В. Військова історія як інструмент обстоювання територіальної цілісності Української держави // Воєнна історія Поділля та Буковини: Наук. зб. Кам'янець-Подільський, 2009. С. 413–419.

Веденеев Д.В. Виклики в гуманітарній сфері України і національна пам'ять // Національна та історична пам'ять. Збірник наукових праць. 2012. Вип. 5. С. 23 – 36.

Грабовський С. Утопія більшовизму на українських теренах // Україна крізь віки. К.: Ярославів вал, 2000.

Жарков Я.М., Поліщук С.М. Психолінгвістика, етнопсихологія, соціопсихологія як теоретичні основи інформаційно-психологічного впливу // Матеріали науково-практичного семінару «Інформаційна боротьба: проблеми та шляхи їх вирішення». К.: НАОУ, 2004. С.46–72.

Зашкільняк Л. Історична пам'ять і соціальні функції історії у сучасному світі // Україна – Європа – Світ. – Вип.2: Міжнародний збірник наукових праць. Серія: історія, міжнародні відносини. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. С. 156–159.

Зеньковский В.В. Россия и Православие // Христианская мысль. К., 2005. Вып. II. С.179–192.

Калашников М. Глобальный мутокризис. Минск: Харвест, 2009.

Кириченко І. Українство без комплексів? // Дзеркало тижня. 2009. 28 березня.

Лозовий В.С. Проблема підготовки наукових кадрів для інноваційної сфери в Україні. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/nauka_kadru-e5da6.pdf

Локтев В. І про науку в Україні можна забути // Дзеркало тижня. 2019. № 6.

Маклаков А. Наука и технологии в Украине: закат на фоне расцвета. URL: <http://newukraineinstitute.org/media/news/930/file/Itogi%202018.pdf>

Рінгіс А. «Євген Бистрицький: Той прорив, який робить Україна, найбільш прикметний». URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2015/11/12/203157/>

Сміт Е. Національна ідентичність. К.: Основи, 1994.

Ткачук П.П., Гула Р.В., Сивак І.О. Інформаційна війна і національна безпека. Львів: НА СБУ, 2015.

Фокина А. Французские писатели-фантасты помогут армии республики URL: <https://www.kommersant.ru/doc/4038370>

Взаємодія Військ територіальної оборони та Сил спеціальних операцій Республіки Польща: пошук оптимальної моделі

*Володимир Паливода,
головний консультант відділу
нових викликів Центру зовнішньополітичних досліджень
Національного інституту стратегічних досліджень*

Зміни у геополітичній ситуації, викликані подіями за східним кордоном Польщі, та посилення загрози збройного конфлікту «передпорогового» рівня (прикладом чого є окупація, а потім анексія Криму Росією) унаочнили певну дисфункцію держави в оборонній сфері⁶.

Зважаючи на ці обставини, уряд РП прийняв рішення щодо кількісного та якісного посилення Війська Польського. Тоді ж парламент схвалив зміни до профільного законодавства, а із січня 2017 р. у Польщі

розпочалося створення нового виду Збройних сил – Військ територіальної оборони (далі - ВТО). Це було необхідним кроком на шляху реалізації процесу взаємодоповнення Збройних сил РП, які повинні мати здатність діяти не лише в умовах класичного воєнного, але й гібридного конфлікту, а також конфлікту, в якому заздалегідь підготовлені сегменти Війська Польського зможуть поряд з регулярними бойовими діями вести ефективні нерегулярні дії у рамках асиметричної війни⁷.

Згідно з доктринальними документами, з функціональної точки

6 Wyzwania dla bezpieczeństwa współczesnej Polski / Raport Fundacji Instytut bezpieczeństwa i strategii. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://fibis.pl/wp-content/uploads/2019/10/RAPORT-Wyzwania-dla-bezpieczenstwa-wspolczesnej-Polski-FIBiS.pdf>

7 Marszałek, Maciej. Wojny nieregularne. Przeszłość i przyszłość. - Warszawa: Difin, 2016.

зору, територіальна оборона - це сукупність сил і засобів, виділених з окремих підсистем, що утворюють систему обороноздатності держави, підготовлену до реалізації оборонних завдань в усіх станах готовності держави. Метою територіальної оборони є участь у загальній підготовці та використанні сил і ресурсів, що перебувають у розпорядженні держави на рівні місцевого самоврядування, для запобігання та протидії всім видам військових та невійськових загроз. Необхідною умовою ефективного та дієвого функціонування територіальної оборони, як елемента системи обороноздатності держави, є досягнення так званого зворотного зв'язку між усіма елементами, що входять до цієї системи у масштабах країни. Звідси можна визначити, що ВТО - це формування, яке діє на усій території держави і здатне проводити операції із застосуванням військових та невійськових засобів, використовуючи наявні ресурси цивільного населення. Водночас слід підкреслити, що сутність дій підрозділів ВТО полягає в їхньому застосуванні у постійних районах відповідальності (тобто, у місцевості проживання бійців ВТО)⁸.

До завдань ВТО у стані оборонної готовності у военний час входить проведення операцій на так-

тичному рівні у взаємодії з іншими видами Збройних сил та елементами невійськової підсистеми, забезпечення охорони і оборони постійних районів відповідальності та надання підтримки союзницьким військам, які прибудуть для підкріплення та захисту східного флангу НАТО. Отже, з огляду на їхню природу та призначення, ВТО виконуватимуть завдання на тактичному рівні в рамках операцій реагування на кризи та стратегічної оборонної операції. Передбачається також, що ВТО будуть діяти у постійних районах відповідальності, а їхніми основними тактичними завданнями стануть визначення загроз, охорона і оборона територій, кордонів, вузлів зв'язку, інших важливих для проведення оборонної операції об'єктів та підготовка умов для підходу основних сил власної армії та союзницьких військ. У залежності від розвитку ситуації на фронті, дії ВТО на тактичному рівні будуть вестися у зоні безпосереднього зіткнення або у тилу, і на територіях, тимчасово окупованих агресором. З цього випливає висновок, що завдання та характер ВТО зумовлюють їхню взаємодію із ССО, які, у свою чергу, з початком війни повинні діяти у тилу противника.

Створені у 2007 р. ССО знаходяться у безпосередньому підпорядкуванні Головнокомандувача видів Збройних сил РП. Вони беруть активну участь у місіях НАТО і Єв-

8 Doktryna DD-3.40 Wojska Obrony Terytorialnej w operacji. Warszawa, 2018.

ропейського Союзу за межами держави та надають підтримку країнам, які не є членами Альянсу (Україна, Грузія). У 2020 р. польські офіцери будуть основною складовою багатонаціонального командування Компонента спеціальних операцій Сил

понад 1,3 млн. осіб, з яких у ССО - близько 70 тисяч (5,4 %); чисельність ЗС Великої Британії перевищує 190 тисяч, з яких у ССО - менше 3 тисяч (близько 1,5 %).

У 2019 р. у рамках бюджету Міністерства національної оборони

швидкого реагування НАТО і разом із підпорядкованими підрозділами вдруге після 2015 р. заступають на бойове чергування.

У ССО служать добровольці та професіонали. Завдяки унікальним методам відбору та навчання, ССО є елітним видом Війська Польського, хоча й нечисельним. Якщо чисельність ЗС РП складає приблизно 120 тисяч осіб, то у ССО нараховується майже 2,5 тисячі військовослужбовців, що становить 2,1 %. Для порівняння: чисельність ЗС США -

(далі - МНО) ССО отримали майже 353 млн. злотих (найбільше зростання фінансування відносно інших видів ЗС - близько 20 %). Однак ця сума - лише 0,79 % від бюджету оборонного відомства. Тому можна говорити, що ССО є ефективним та гнучким за формою використання, але не дорогим, як це може відразу здаватися, видом ЗС. У 2020 р. планується збільшити фінансування ССО до 420 млн. злотих⁹.

9 Nowy budżet MON z poparciem komisji obrony. Wydatki na poziomie 2,1 proc. PKB. -

У країнах НАТО та, зокрема, у Польщі, ССО мають високий ступінь укомплектованості, на рівні 90-95 % (для досягнення бойової готовності спецпідрозділи не повинні поповнюватися шляхом мобілізації). У поєднанні із системою бойового чергування та простою організаційно-штатною структурою це дає тактичну та стратегічну мобільність, а також високу бойову готовність. Не менш важливим фактором є можливість легкого маскування пересування елементів ССО, порівняно, наприклад, з механізованими військами.

Що стосується ВТО, вони знаходяться у безпосередньому підпорядкуванні Міністра національної оборони. На відміну від ССО, ВТО створені як універсальне, а не елітне військове формування. Тому процес відбору та навчання у ВТО не такий складний та тривалий, як у ССО, а вимоги до майбутніх бійців не такі жорсткі. У 2015 р. було офіційно оголошено, що запланована чисельність (ймовірно, занадто оптимістична) цього виду ЗС - 53 тисячі осіб. Станом на грудень 2019 р., чисельність ВТО досягла 24 тисячі осіб (еквівалент однієї чи двох дивізій, у залежності від типу тактичного з'єднання), що становить 16,2 % від загальної чисель-

ності ЗС Польщі. За реалістичними прогнозами, до кінця 2020 р. кількість особового складу у бригадах ВТО може зрости до понад 30 тисяч осіб. Слід підкреслити, що в інших країнах концепція створення територіальної оборони теж передбачає «насиченість» території держави підрозділами ВТО. Наприклад, у ЗС Швеції нараховується приблизно 22,5 тисячі осіб, а у їхньому військовому резерві «Hemvärnet» - 22 тисячі. У ЗС Данії проходить службу приблизно 15,5 тисяч осіб, а Національна гвардія «Hjemmeværnet» налічує 15,6 тисяч добровольців.

У 2019 р. витрати МНО на ВТО були скорочені і склали майже 483,5 млн. злотих, тобто на 15 % менше у порівнянні з 568 млн. злотих у 2018 р. Однак у 2020 р. планується збільшити фінансування цього виду Війська Польського до майже 689 млн. злотих¹⁰.

Незважаючи на наведені вище відмінності, обидва формування об'єднує спільна риса, - висока мотивація бійців ССО та ВТО до військової служби. Ні для кого не секрет, що процес відбору та навчання у ССО надзвичайно вимогливий, а служба в них складна та небезпечна. З іншого боку, прийняття на себе додаткових обов'язків, окрім сімейних та інших у цивільному житті, і готовність проходити підготовку у ВТО

[Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.polskieradio24.pl/5/1222/Artykul/2437042,Nowy-budzet-MON-z-poparciem-komisji-obrony-Wydatki-na-poziomie-21-proc-PKB>

¹⁰ Там само.

свідчить про активну громадянську позицію добровольців.

Загадкою, а точніше - секретною інформацією залишається місце командувань ВТО та ССО у системі управління військами. Щодо цього виникає декілька питань відносно засад взаємодії ВТО та ССО. Зокрема, чи можлива така взаємодія за умови, що ВТО призначені для захисту території держави та постійних районів відповідальності, а ССО вже сьогодні діють за межами країни, у польських військових контингентах у складі місії НАТО чи Європейського Союзу, а під час війни вони підготовлені діяти на території противника? Важливо, що це питання стосується як мирного періоду, так і періоду кризи та війни, а відповідь на нього, хоча б з огляду на необхідність синергії, повинна бути позитивною.

У мирний час спільною сферою взаємодії ВТО та ССО мають бути тренування. У ССО накопичений достатній досвід для передачі теоретичних та практичних знань. Цим вони вже займаються, навчаючи військові формування в Афганістані, Грузії, Іраку та Україні. Саме тому спецпризначенці, природно, є «вчителями» для бійців ВТО. Формат навчальної взаємодії також дозволяє використовувати колишніх військовослужбовців ССО, і цей процес розпочався. Так, командувачем ВТО був призначений дивізійний генерал Веслав Ку-

кула, колишній командир 1-го полку спеціального призначення, а начальником відділу підготовки Командування ВТО - полковник Конрад Корповський, який відповідав за підготовку бійців знаменитої Групи «GROM». Кілька командирів бригад ВТО раніше теж проходили службу у ССО: командир 9-ї Лодзької бригади полковник Павел Вікторович – колишній офіцер 1-го полку спеціального призначення, випускник престижного курсу «Зелений берет» у Форт-Брегг, США; командир 7-ї Поморської бригади командор (капітан 2-го рангу) Томаш Лясковський - колишній заступник командира Морського підрозділу спеціальних дій «Formoza»; командир 13-ї Сілезької бригади ВТО полковник Томаш Бялас - колишній начальник відділу підготовки штабу 1-го полку спеціального призначення, тричі брав участь у місіях в Іраку та Афганістані. Крім того, бійці ССО становлять кістяк мобільної тренувальної групи ВТО¹¹. Сучасна практика свідчить, що тенденція до використання досвіду військовослужбовців ССО у процесі підготовки бійців ВТО повинна не лише підтримуватися, але й надалі розвиватися.

Іншим напрямом взаємодії є спільні тактико-спеціальні навчан-

11 Polacy w szpicy NATO: Komandosi i «czarne pajaki». - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rp.pl/Wojско/310099891-Polacy-w-szpicy-NATO-Komandosi-i-czarne-pajaki.html>

ня підрозділів ВТО та ССО. Якщо одним із завдань підрозділів ВТО є виявлення диверсійно-розвідувальних груп (далі - ДРГ) противника та боротьба з ними, то натуральним партнером у таких навчаннях є підрозділи ССО. Для останніх це прекрасна можливість відпрацювати операції на ворожій території. Хорошим прикладом взаємодії стали спільні маневри ЗС, поліції та активістів Підгальської територіальної оборони під кодовою назвою «Диверсанти», які відбулися у жовтні 2016 р. у Малопольському воєводстві. Згідно з легендою навчань, оперативна група, що складалася з поліцейських та активістів територіальної оборони регіону, повинна була знешкодити ДРГ противника, у ролі якої виступали бійці ССО.

Потенційною сферою взаємодії ВТО та ССО є реагування на кризові ситуації, включно із загрозами «передпорогового» рівня (наприклад, терористичними загрозами). У цьому контексті перевагою ССО є можливість швидкого передислокування підрозділів до будь-якого регіону країни, а перевагами ВТО, у свою чергу, є наявність їхніх бригад у всіх воєводствах та можливість швидкої мобілізації особового складу. Готовність до швидких дій підрозділів ВТО та ССО у конфліктній ситуації гібридного типу робить обидва види ЗС природними партнерами, які доповнюють один

одного. Слабкі місця ВТО, пов'язані, зокрема, з важким спорядженням та з недостатньою антитерористичною підготовкою, достатньою мірою компенсуються ССО, завдяки вогневим можливостям військової частини бойової підтримки «Agat» та антитерористичним можливостям інших підрозділів ССО. Тобто взаємодія підрозділів ВТО та ССО може полягати у тому, що перші виявляють та ізолюють ДРГ противника (у вигляді злочинних груп або так званих «зелених чоловічків»), а їхню безпосередню ліквідацію здійснюють спецпризначенці.

У воєнний час сферою взаємодії обох видів Збройних сил є діяльність на території, тимчасово окупованій противником. При такому варіанті конфлікту відбувається повний симбіоз ВТО та ССО. Підрозділи ВТО беруть на себе функцію підготовки та забезпечення операцій підрозділів ССО, починаючи від організації місць прийому (наприклад, у разі висадки з повітря), місць зберігання зброї, боєприпасів, їжі та води до підготовки баз, як елементів логістичної підтримки. Надалі ВТО переходять до інформаційної підтримки ССО: надають зв'язкових, пересилають поточну розвідувальну інформацію, дані про місцевість, противника та про загальну ситуацію. Підрозділи ВТО можуть проводити відволікаючі дії, щоб заплутати противника і дати змогу ССО виконувати свої завдання.

ВТО також можуть виконувати завдання з підстрахування операцій, які проводяться підрозділами ССО. З іншого боку, у разі тимчасової окупації противником певної території, спецпризначенці можуть надавати допомогу «територіалам» у бойовій

підготовці, як це робили під час Другої світової війни «тихотемні»¹², навчаючи бійців Армії Крайової.

¹² «Тихотемні» - елітний загін парашутистів Війська Польського на Заході, сформований у Великій Британії для проведення спеціальних операцій на території окупованої Польщі.

Применение техники и технологий тактической связи L3Harris в Вооруженных Силах Украины. Проблемы и решения

Вольдемар Курм,
главный менеджер по Восточной Европе,
Harris Global Communications Inc., L3Harris Technologies, Inc.
Сергей Чепель,
генеральный директор ООО «Радио Сатком Групп»,
представитель Harris Global Communications Inc. в Украине

Этот материал подготовлен совместно Главным Менеджером корпорации Harris Global Communications Inc. по Восточной Европе Вольдемаром Курмом и сотрудниками ООО «Радио Сатком Групп», представляющего корпорацию в Украине. Материал ориентирован на государственных менеджеров и экспертов в сфере обороны и безопасности страны, руководства Министерства Обороны Украины и Генерального штаба, специалистов в области систем управления боем и тактической связи, как главного компонента этих систем. Авторы материала приветствуют инициативы по созданию национальной

дискуссионной площадки для обсуждения вопросов оснащения армии, Национальной гвардии и пограничной службы и готовы принимать участие в соответствующих мероприятиях по нашему направлению. Авторы считают, что предлагаемый материал может служить основой для дискуссии в части систем связи и управления. Корпорация направила в соответствующие структуры данные материалы и специальные ценовые предложения для Украины в первых числах марта текущего года, однако официальных ответов мы по сей день не имеем. Это обстоятельство и вынудило нас опублико-

вать материал, поскольку, на наш взгляд, обозначенные в нем проблемы и предложенные по ним решения не терпят отлагательства.

Контекст вопроса и два важных аспекта для воюющей страны
Программы военно-технической помощи США, как важнейший фактор принятия решений

Поддерживая Украину, Президент и Правительство США в рамках программ помощи FMF и ERI, USAI (начиная с 2014 г. и по сей день) продолжают обеспечивать поставки новейшей техники связи, которая является лучшей в мире и давно стала стандартом тактической связи де-факто в армиях стран НАТО. Поэтому техника и технологии связи производства L3Harris не нуждаются в рекламе. Опыт их боевого применения множеством армий мира показывает это во всей полноте. В Украине особенно наглядно возможности наших технологий демонстрирует опыт ВМС, ДШВ и Сил специальных операций Вооруженных Сил Украины, где эти технологии используются наиболее эффективно.

До настоящего времени поставки техники L3Harris проводились правительством США на безоплатной основе в рамках указанных выше программ. И такие поставки продолжают в возрастающих объемах. Исключение составил контракт на поставку тактических

радиостанций коротковолнового диапазона на сумму 10.5 млн. долл. США и несколько последовавших за ним незначительных по объемам контрактов на поставку тактических радиостанций ультракоротковолнового диапазона. За последние годы в Украину по программам помощи поставлено несколько тысяч радиостанций общей стоимостью 230 млн. долл. Только в 2020 г. В Украину по программе USAI будет поставлено техники тактической связи на сумму около 70 млн. долл. США. Итого к концу года общая стоимость поставленных в Украину средств связи, услуг по обучению личного состава и услуг по монтажу оборудования на объектах силовых структур составит до 300 млн. долл. США, что составляет по текущему обменному курсу около 7,5 млрд. грн.

Понятно, что в условиях жесткого дефицита собственных средств такого порядка Украина не смогла бы полностью насытить подразделения армии и НГУ новейшей техникой КВ диапазона и обеспечить первоочередную потребность в технике УКВ/ДМВ диапазона подразделений ДШВ, ССПО, морской пехоты, а также береговых частей и кораблей ВМС. Очевидно, что существенное снижение объемов помощи или ее прекращение в этом сегменте имело бы тяжелые последствия для систем управления войсками, подразделениями и армии в целом.

Сертифицированные корпорацией сотрудники уполномоченного представителя в Украине и авторизованного сервис-центра LZHarris – ООО «Радио Сатком Групп» - за период с 2012 по настоящее время обучили многие сотни специалистов ВСУ, НГУ и Госпогранслужбы. За этот же период как за счет финансирования Правительства США, так и за счет собственных оборотных средств без привлечения бюджетного финансирования только на подвижные объекты ВСУ, НГУ и ГПСУ командой ООО «Радио Сатком Групп» установлены сотни радиостанций. В последнее время командование войск связи в переговорах с американской стороной в лице Европейского командования концентрируется на увеличении количества радиостанций за счет средств, выделяемых американской стороной на установку радиостанций и обучение персонала. МО выделяет средства на монтажные работы и обучение личного состава, однако этим работам не хватает системности. Так, во многих учебных заведениях проводится обучение личного состава использованию оборудования Harris, но при этом проблема обучения и повышения квалификации связистов в войсках эффективно не решается.

Качество монтажных работ, производимых ремонтными бригадами войск связи оставляет желать лучшего, и как следствие, часто

приводит к нештатной работе оборудования и даже выходу его из строя что сказывается на вопросах гарантийных обязательств компании перед пользователем. .

Опираясь на наш опыт работы непосредственно в войсках, начиная с 2014 г. по сей день и знание реальной ситуации позволяет сделать следующие выводы:

а) эффективность использования новейшей техники связи, предоставляемой по программам помощи Правительства США находится на непозволительно низком уровне как по объективным, так и по субъективным причинам. Обозначим три: в массе своей недостаточная квалификация персонала, отсутствие концентрации техники Harris в подразделениях, тщетная попытка одновременного использования несовместимых связных платформ в войсках;

б) на сегодня количество техники, полученной по Программам Правительства США и уже используемой в армии, НГУ и ГПСУ, подготовило почву для качественного перелома ситуации, создало возможность насыщения техникой Harris отдельных подразделений по полному штату. А следовательно – получить наконец полноценный эффект от применения передовых технологий, особенно в системах управления боем;

в) и главное: продолжение значительных поставок техники Harris

по программам помощи, многотысячный парк этих радиостанций в войсках и абсолютное соответствие этой техники требованиям и стандартам НАТО уже создали все основания для того, чтобы эта техника стала базовой платформой тактической связи в Вооруженных Силах Украины.

Выбор базовой телекоммуникационной платформы

Работа непосредственно в войсках, прежде всего в рамках программ помощи Правительства США - проектов FMF, ERI, USAI - вынуждает нас прийти к выводу об отсутствии в Вооруженных Силах Украины законченной концепции организации тактической связи и, соответственно, внятно сформулированных критериев выбора базовой телекоммуникационной платформы.

С учетом евроатлантического курса Украины, такими критериями, на наш взгляд, должны быть соответствие ТТХ приобретаемой техники стандартам связи НАТО, причем прежде всего по таким параметрам, как совместимость систем криптозащиты, основных режимов работы, технологий поддержки систем управления боем. Имея такого серьезного противника, как Российская Федерация, ВСУ должны обладать достаточным перевесом в техническом

обеспечении управления войсками и оружием.

Кроме того, должна учитываться опасность оснащения подразделений ВСУ средствами связи различных производителей. Такой подход может привести не только к значительному затруднению управления подразделениями, но и в отдельных случаях к частичной или полной потере координации между задействованными подразделениями, что плачевно скажется на управлении операцией. Не говоря уже о том, что это является значительной дополнительной нагрузкой для системы технического обеспечения и обучения личного состава.

Немаловажным аспектом живучести систем связи является также надёжность средств связи.

Для принятия решения о выборе базовой коммуникационной платформы в первую очередь, должна быть определена система управления подразделениями и требования к этой системе. Из этого должны вытекать требования к системе связи, которая призвана обеспечить эффективное функционирование системы управления. После этого необходимо сформулировать технические и оперативные требования к системе связи и только потом, основываясь на всей этой информации и учитывая прочие факторы, нужно принять решения о выборе базовой связной

платформы и производителя оборудования.

Выбор в пользу того или иного производителя должен производиться по критерию минимальной цены исключительно и только в том случае, когда ТТХ продуктов аналогичны и их функционал полностью соответствует требованиям системы управления. Причем это должны быть небумажные декларации, а реально подтвержденные параметры ТТХ в полевых (в идеале – в боевых) условиях. Любой другой подход опасен и в пределах программирует долгосрочное технологическое отставание и низкое качество управления подразделениями в реальных боевых действиях.

Примером такого неправильного и стратегически опасного подхода, на наш взгляд, является ситуация с техникой производства компаний «Aselsan» (Турция) и «Elbit Systems» (Израиль). По нашей информации их появление в Украине было результатом политических решений, а не осознанным военно-техническим выбором по ясно сформулированным военными связистами критериям. Насколько нам известно, военные были поставлены перед фактом этого выбора и были вынуждены провести сравнительные испытания радиостанций только «Elbit» и «Aselsan» без участия техники других производителей. В частности,

представители и техника L3Harris для участия в испытаниях не приглашались, а наши попытки принять в них участие были проигнорированы. Что касается двух соперников на этих сравнительных испытаниях, то их авторитет на мировом рынке тактической связи хорошо иллюстрируют приведенные ниже диаграммы (рис. 1 и 2).

Они показывают, что и «Aselsan» и «Elbit» занимают весьма скромные позиции в получении своей доли в распределении мирового «пирога» в 2018 г. Это факт. Очень важен ответ на вопрос: а кто именно покупает их технику и в каком количестве? Естественно, Турция, и в больших объемах. Это понятно. Но даже Азербайджан, дружественная Турции страна, убедилась в ненадежности системы связи, построенной на основе техники «Aselsan» в ходе вооруженного конфликта 2016 года в Нагорном Карабахе. А совсем недавно, контракт на поставку турецкой техники разорвали ОАЕ. Причина – низкий технический уровень и невыполнение заявленных производителем ТТХ. Очевидно, что принятие решения о выборе базовой платформы (в данном случае - в УКВ/ДМВ сегменте) в результате сравнения возможностей продукции только двух производителей – ошибка, которая в условиях длительного военного противостояния с Россией будет иметь тяжелые последствия.

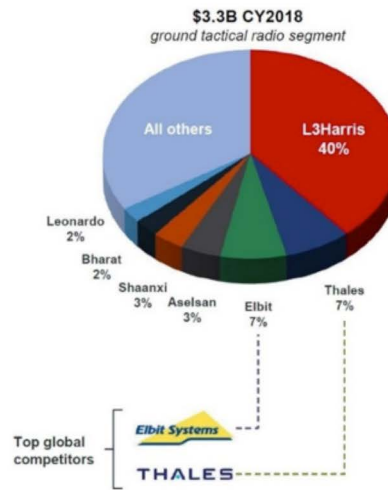

Рис. 1

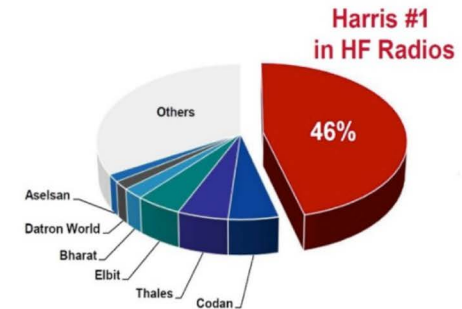

Рис. 2

Мы понимаем, что быстро и полностью удовлетворить огромные потребности армии, НГУ и ГПСУ в технике УКВ/ДМВ диапазона в условиях жесткого дефицита средств невозможно. Кстати, это один из аргументов тех, кто предлагает закрывать указанную выше потребность техникой малобюджетных, но несовместимых платформ и тем самым программирует «вавилонское столпотворение» в сфере тактической связи. Мы же считаем, что нужно выбрать базовую платформу исходя из понятных объективных критериев, а после этого, даже привлекая других производителей, требовать соответствующей функциональности и совместимости их продукции с базовой платформой.

Вероятные причины практического отсутствия закупок техники L3Harris за средства Государственного оборонного заказа

Понятно, что МО Украины имеет крайне ограниченный бюджет на приобретение новейшей техники тактической связи. Тем не менее, серьезные суммы расходуются на приобретение средств связи других производителей, продукция которых несовместима по своим ТТХ, не может работать в интегрированных сетях и не в полной мере соответствует стандартам НАТО и заявленным характеристикам. Это означает, что практическое отсутствие финансирования на приобретение продукции L3Harris имеет другие причины. Главными мы считаем две.

Первая – восприятие поставок техники по программам помощи США, как фактор демотивации

Весьма вероятной причиной того, что бюджетные средства на приобретение техники L3Harris практически не выделяются (за исключением небольшого количества запчастей и некоторых аксессуаров), является отношение военных чиновников к поставкам радиостанций на бесплатной основе в рамках программ военно-технической помощи Правительства США (FMF, USAI). По нашим наблюдениям, ежегодно возрастающие объемы поставок радиостанций и сопутствующего оборудования, серьезное финансирование программ обучения личного состава и значительные средства, выделяемые на установку техники на объекты ВСУ, НГУ и Госпогранслужбы, сформировали в соответствующей среде установку - **«дадут бесплатно, зачем тратиться»**.

Между тем, представители американской стороны не воспринимают эту позицию как нормальное положение дел, особенно на фоне существенных средств, выделяемых на приобретение турецкой техники. Даже с учетом того, что это кредиты турецкой стороны. Такое неприятие является вполне понятным, поскольку США тратят на помощь Украине деньги американских налогоплательщиков. Американская сторона заинтересована в

эффективности использования тех средств, которые они выделяют на поддержку ВСУ. По опыту работы с другими странами мы имеем все основания утверждать: практическая демонстрация заинтересованности, подкрепляемая пусть незначительными, но уверенными шагами на пути эффективного использования техники и её содержания, стимулируют продолжение такой помощи.

И наоборот, если отношение украинской стороны к помощи на бесплатной основе будет таким же как сейчас, объемы поставок техники связи L3Harris могут быть значительно сокращены или же, при определенных условиях, прекращены вообще. Те, кто хорошо знает картину оснащения новейшей техникой подразделений ВСУ и масштаб реальных потребностей, понимают, что такое развитие событий имело бы катастрофические последствия.

Напрашивается очевидный вывод о том, что на этом направлении в определенных кругах высокого уровня сформировалась устойчивая позиция: «зачем тратиться, американцы и так дадут». Опасность такой установки представляется нам очевидной.

Мифы о продукции L3Harris от противников и дилетантов

Второй вероятной причиной является то, что в профессиональной

среде, в среде военных и государственных чиновников ангажированными либо профессионально неподготовленными должностными лицами активно раздувается несколько мифов, культивирование которых практически исключает привлечение корпорации L3Harris к активному участию в модернизации систем тактической связи ВСУ, а именно:

- *миф о неприемлемо высокой цене техники L3Harris*, при этом всячески подчеркивается низкая стоимость радиостанций Aselsan. Цена радиостанций Harris берется из текстов контрактов международной технической помощи Правительства США (программы USAI, ERI и FMF). Это открытые документы, в которых указана цена, по которой Правительство США приобретает оборудование у корпорации. Эта цена никак не может служить цифрой для сравнения стоимостей разных производителей. Мы уже несколько лет пытаемся пояснить представителям ГШ ВС Украины, что стоимость радиостанций можно четко сформулировать только зная номенклатуру, количество и комплектацию в рамках конкретного государственного заказа/запроса/контракта. Внятного запроса по такой форме мы так ни разу и не получили.

Представители ГШ и МО с завидным постоянством твердят о том, что радиостанции Aselsan существенно дешевле. При этом на самом деле они не владеют информацией о реальной схеме ценообразования с нашей стороны. Более того, ориентация на технику, которая чаще всего незначительно дешевле, но серьезно отстаёт как по техническим возможностям, так и надежности, программирует будущее многолетнее отставание систем тактической связи армии от потребностей управления частями и подразделениями при ведении современной войны. И уж тем более не даёт технологичного преимущества перед противником

Реальные переговоры заинтересованных сторон всегда приносят результаты. Миф о высоких ценах на Harris был разрушен еще в 2015 году подписанным МО контрактом на коротковолновые радиостанции Harris MPR-9600 второго поколения (Falcon II), режимы работы которых совместимы с режимами радиостанций RF-7800H третьего поколения (Falcon III). Военные чиновники не любят об этом вспоминать. Более того, в рамках добровольно взятых на себя обязательств силами и за счет ресурсов своего представителя в Украине корпорация Harris выполнила работ и услуг на сумму около миллиона долларов США. Этого никто «не заметил». И, наконец, например в нашем пред-

ложении от 6 марта 2019 года, направленном по запросу ГУЗИС ГШ от 29.12.2018 г., цена УКВ радиостанции для линейных ББМ была более чем низкая. В декабре наш представитель напомнил о предложении и попросил ускорить ответ. Ответа нет по сей день. Комментарии излишни.

И в завершение по теме цены абсолютно очевидный тезис: до тех пор, пока цена, а не соответствие техники и технологий тактической связи стандартам НАТО будет решающим фактором принятия решений, страна будет неэффективно тратить огромные суммы, а армия – не иметь современной и постоянно развивающейся платформы тактической связи.

- *миф о неготовности развернуть производство на территории Украины и выполнить требования офсетного законодательства.* Начиная с 2014 г. корпорация и ее представители неоднократно обращались в различные инстанции с предложениями о сотрудничестве, включая производство радиостанций в Украине. В 2015 году мы вели активные переговоры с МО в лице генерала Игоря Павловского и представителей ГУЗИС ГШ. Мы проинформировали о своей готовности начать производство и сделать соответствующие инвестиции, но при условии, что объемы заку-

пок будут достаточными, чтобы эти инвестиции имели коммерческий смысл. В ответ на наш запрос по этой теме, нам было заявлено о готовности закупать настолько незначительное количество радиостанций УКВ диапазона в год, причем безо всяких гарантий, что вкладывать десятки миллионов долларов и разворачивать производство на таких условиях не станет ни одна компания. Поэтому переговоры закончились ничем. А мы и сегодня готовы развернуть производство УКВ/ДМВ радиостанций в Украине и процесс подготовки производства уже идет. Надеемся, что в ближайшее время и законодательство Украины в части таможенных правил ввоза продукции двойного и военного назначения, и налоговое регулирование будут способствовать разворачиванию производства.

- *миф относительно социального эффекта* от разворачивания производства в Украине – увеличение занятости населения. Развеем этот миф очень просто. Силами нашего представителя в Украине (ООО «Радио Сатком Групп» и его дочернего предприятия «Константа Армор») мы готовы производить до 200 и более персональных портативных радиостанций в месяц силами 10 человек. Есте-

ственно, мы готовы и к большим объемам, лишь бы у ВСУ были ресурсы на приобретение техники.

- **миф о возможности удаленно-го несанкционированного воздействия на работу радиостанций** (например, их дистанционного отключения) со стороны представителей США. На самом деле мы получили заключения Госслужбы спецсвязи и защиты информации о том, что радиостанции L3Harris не ведут перехват аудиоинформации и не управляются дистанционно.
- **миф о пассивности корпорации в части попыток соревноваться с другими производителями.** Наши многочисленные письма и предложения о сотрудничестве, направленные в период 2014 – 2019 г.г. во все возможные инстанции, включая премьер-министра, министра обороны и его заместителя, начальника связи Вооруженных Сил Украины остались без какой-либо реакции. Как и наше последнее ценовое предложение, ориентированное прежде всего на самый массовый сегмент тактической связи УКВ/ДМВ диапазона – линейные и командирские боевые машины, командно – штабные машины.
- **миф о готовности передачи технологий изготовления ра-**

диостанций Украине одними производителями, и неготовности сделать это корпорации L3Harris. Корпорация уже сегодня готова приступить к сборке радиостанций в Украине. На начальном этапе речь идет о сборке радиостанций на модульном уровне. При этом все технологии этого процесса будут переданы компании производителю – нашему представителю в Украине, их персонал пройдет обучение и будет готов к серийному производству. Хотя, как и понятно, для этого шага L3Harris должен получить разрешение от Государственного департамента США. Корпорация имеет определённый план, который, я уверен, должен заинтересовать украинскую сторону. Это поэтапное увеличение технологических возможностей производства. Хотя тут важно понять другое. Никто и никогда не передаст абсолютно всю информацию, касающуюся высоких технологий. Устаревших да, новых – никто и никогда!

И дело не только в контроле передачи технологий третьей стороне, дело также и в коммерческой стороне вопроса. Но это не означает, что корпорация не научит, как это оборудование производить, обслуживать и ремонтировать, вплоть до компонентного уровня. К тому же у корпорации L3Harris есть ре-

альный опыт реализации подобных программ в других странах, включающих производство.

- **миф о сложности техники Harris, не позволяющей ее эффективно использовать в нижнем тактическом звене.** Этот тезис усиленно культивируется теми, кто не желает учиться, осваивать новые возможности управления подразделениями с применением новейших цифровых технологий связи, как это часто бывает, не хочет отказываться от традиционного управления подразделениями посредством голосовых команд. Опыт обучения сотен специалистов ВСУ, НГУ и Госпогранслужбы ясно показал, что главными проблемами по этому направлению являются: крайне низкая начальная квалификация большинства военных связистов, текучка кадров в подразделениях связи, непонимание командным составом возможностей современных средств связи в структуре систем управления боем, и, наконец, отсутствие эффективной системы подготовки военных связистов в ВСУ. Кроме того, по мнению связистов, работающих с радиостанциями разных производителей, техника Harris наоборот выигрывает в части понятности и простоты программного обеспечения и интерфейса пользователя. Также специалисты Harris в данный мо-

мент работают над внедрением украинского интерфейса радиостанций и планируют его имплементацию в следующем обновлении программного обеспечения, которое произойдет летом 2020 года. И еще один момент. Это может показаться на первый взгляд странным, но квалифицированные пользователи из числа военнослужащих высказались категорически против украиноязычного интерфейса. Мотив прост – однотипность меню как со специфической англоязычной компьютерной лексикой, так и с аппаратурой членов Альянса. Новый вариант интерфейса предусматривает переключение на нужный пользователю язык.

Указанные выше мифы формируют соответствующее мнение в среде должностных лиц (в том числе и высшего эшелона), принимающих решения в этой сфере. А проекты таких решений, очевидно, готовят люди, не имеющие достаточной информации, а зачастую и достаточной квалификации в части современных технологий связи, систем управления боем и требований, выдвигаемых к этим системам в условиях современной войны.

Таковы главные причины отсутствия закупок техники L3Harris за средства Государственного оборонного заказа. Их искусственный характер очевиден. И одна из задач

данного документа – донести эти причины до лиц, принимающих важные решения в оборонном секторе Украины, и экспертного сообщества.

Краткая характеристика сложившейся ситуации в области тактической радиосвязи – наше видение

На сегодня, на наш взгляд, ситуация в сфере тактической связи (в том числе и в сегменте L3Harris) может быть охарактеризована следующим образом.

1. Сложившаяся ситуация в сфере тактической связи влечет за собой невозможность построения многоуровневых систем управления боем, усложнение процессов технического обслуживания, ремонта и, что наиболее важно, усложнение эксплуатации разнородных платформ в пределах подразделения. Что еще более усложняет проблему подготовки специалистов и систематического повышения их квалификации.
2. Нам неизвестен объем контракта с турецкой компанией «Aselsan». Однако по целому ряду косвенных признаков в рамках этого контракта в приемлемые сроки закрыть или хотя бы решающим образом обеспечить армию нужным количеством техники УКВ/ДМВ диапазона невозможно. Пер-

спектива остается непонятной. Это обстоятельство только усложняет ситуацию.

3. Решение о массовом приобретении турецких радиостанций мы считаем глубоко ошибочным. Поскольку мы выполняем задачи по сопровождению проектов USAI непосредственно в войсках и активно работаем с производителями вооружений и военной техники, нам доподлинно известно, что техника «Aselsan» имеет сомнительную репутацию в силу ее очевидного технического несовершенства. Заявленные производителем характеристики на практике не выполняются. В том числе и те, которые необходимы для надежного и полноценного функционирования систем управления боем. Для нас это не является новостью, поскольку, как уже говорилось выше, те немногие страны, которые закупили эту технику для своих нужд, вскоре обнаружили её серьезные недостатки. В частности, проблемы с использованием этой техники в условиях применения средства РЭБ российского производства (например, Азербайджан, 2016 г., Нагорный Карабах). Хотелось бы подчеркнуть, что продукция «Aselsan» не является нашим конкурентом в принципе. ТТХ и возможности техники

- L3Harris, прошедшей не одну войну и используемой армиями более чем 100 стран мира, является стандартом де-факто для стран НАТО и имеет недостижимый для турецкого производителя технологический уровень.
4. С учетом содержания предыдущего пункта очевидно, что фактический выбор техники «Aselsan» в качестве базовой платформы в УКВ/ДМВ сегменте не только не решит проблему скорого и полного насыщения подразделений новейшими радиостанциями, но и создаст целый ряд проблем, изложенных далее.
 5. Тысячи радиостанций производства L3Harris, используемые в армии, как мощный количественный фактор, обусловили возможность обеспечить максимальную концентрацию техники однотипных платформ в пределах частей и подразделений. Это решит проблему локальной совместимости в нижнем тактическом звене и обеспечит эффективное функционирование систем управления боем независимо от специфики подразделений.
 6. Как показала практика применения техники и технологий L3Harris подразделениями НГУ, ССПО и ВМС, использование этой техники и технологий в качестве единой платформы позволяет не только обеспечить надежную защищенную связь, но также дает большой системный эффект, в разы облегчает подготовку связистов, обеспечение технической поддержки, постоянное обновление программного обеспечения. Также средства связи L3Harris обеспечивают взаимодействие подразделений различных стран во время совместных операций и учений в рамках НАТО как на море, так и на суше.
 7. На сегодня, на наш взгляд, серьезными недостатками также являются:
 - обучение личного состава проводится в ограниченном объеме, проблема обучения и повышения квалификации связистов в войсках стоит очень остро, особенно с учетом текучести кадров;
 - средства на квалифицированную установку техники связи на бронеобъекты, КШМ и стационарные узлы не выделяются, практика установки радиостанций на технику силами ремонтных подразделений войск связи показала чрезвычайно низкий уровень подготовки персонала и соответствующий результат работы;
 - ремонт техники L3Harris планируется осуществлять силами ремонтных подразделений, под-

чиненных Командованию войск связи и кибербезопасности. И это притом, что квалифицированными кадрами, знающими технику и способными ее ремонтировать, эти подразделения не обеспечены. Кроме того, оперативное обеспечение ремонтных подразделений запчастями и комплектующими по линии оборонного заказа невозможно в силу инертности этой схемы. На сегодня ситуацию спасает то, что техника L3Harris практически не ломается и имеет многолетний ресурс. При общей многотысячной численности радиостанций L3Harris в Украине зафиксирован 41 гарантийный случай (0,78% от общей численности) и 162 единицы (100 радиостанций и 62 единицы сопутствующего оборудования) - выход из строя в силу разных причин. Таким образом, за пять лет по разным причинам вышло из строя всего 1,9% от общей численности радиостанций и аксессуаров. Тот, кто владеет статистикой выхода из строя прочей техники связи понимает, что это фантастические показатели.

Мы понимаем, что быстро насытить сегмент УКВ/ДМВ сегмент с учетом общих потребностей армии, национальной гвардии и пограничной службы в короткие сроки нереально. Тем более, что наши предло-

жения относительно решения этой задачи, направленные в ГШ и Минобороны еще в 2015 году, были не только не приняты, но даже тщательно не изучены. Однако постоянное наращивание объемов поставок техники L3Harris по линии программ помощи Правительства США при условии одновременного приобретения техники Министерством обороны Украины в рамках программы FMS (Foreign Military Sales) и/или по каналам концерна «Укроборонпром» могли бы существенно ускорить этот процесс.

Опасности и риски «консервирования» текущей ситуации в части приобретения, использования, технической поддержки и ремонта средств тактической связи

Текущая ситуация является опасной сейчас и программирует серьезные риски в ближайшем и отдаленном будущем. Кратко проблемные моменты можно сформулировать следующим образом.

Совместимость радиосетей ВСУ тактического звена управления, оснащенных техникой разных производителей, без участия интегрирующих коммутационных узлов (командно-штабных машин, комплексных аппаратных связи и проч.) в принципе невозможна. А предложения создать «интегрирующие» компоненты, обеспечивающие транзитную совместимость

разнородных радиосетей и отдельных радиостанций, на уровне «рота – батальон» могут предлагать те, кто просто не понимает, как осуществляется управление боем в современной войне. Такие идеи, генерируемые, как ни странно, должностными лицами уже обновленных структур ГШ, внушают серьезные опасения.

Межвидовая несовместимость систем связи внутри ВСУ крайне опасна. С одной стороны – ДШВ, морская пехота, флот и подразделения береговой обороны, ССпО, радиотехнические войска, а с другой – сухопутные войска, частично ВВС, танковые и ракетно-артиллерийские подразделения. В принципе частичную совместимость оборудования различных производителей обеспечить можно, но с потерей качества и функционала, а также за счет дополнительных расходов. От интеграции разнородных несовместимых сетей больше всего пострадают надежность и оперативность работы. Кроме того, существенно повысится уязвимость интегрированных сетей. Выход из строя «интегрирующего» звена приводит к выходу из строя системы управления боем в целом.

Несовместимость УКВ/ДМВ тактических радиосетей НГУ и ВСУ. НГУ оснащена исключительно техникой Harris и Motorola. Таким образом эффективное взаимодей-

ствие частей и подразделений НГУ и ВСУ обеспечено не будет. Кроме того, наличие дополнительных элементов в разнородной сети существенно снижает ее надежность и живучесть.

Заблаговременное приобретение запчастей и комплектующих для ремонта радиостанций за бюджетные средства – очень медленная процедура с негарантированным финансированием в нужный момент. В условиях возможного обострения ситуации на фронте, разворачивания активных боевых действий возникнет массовый выход техники из строя. Быстрое ее восстановление выйдет на первый план. При этом текущая статистика выхода из строя отдельных компонентов и узлов станет неактуальной. Предсказать заранее перечень необходимых запчастей будет невозможно. Именно в таких условиях длительная процедура закупок по линии государственного оборонного заказа решит проблему только частично. А оперативный ввоз запчастей к радиостанциям L3Harris представителем корпорации в Украине невозможен по формальным причинам, которые должны быть срочно ликвидированы.

И последнее. Использование отсталых в технологическом смысле и несовершенных платформ, особенно с учетом приобретения значительных объемов такой техники, обеспечит запро-

граммированное технологическое отставание систем тактической связи на годы вперед. Особенно негативно это проявится в невозможности построения на базе разнородной сети связи эффективно работающих современных систем управления боем.

Предложения

Выбор базовой телекоммуникационной платформы ВСУ, НГУ и ГПСУ

Как говорилось ранее, для принятия решения о выборе базовой телекоммуникационной платформы в первую очередь необходимо:

- а. определить функционал систем управления подразделениями разных уровней и требования к этим системам (если такие требования уже сформулированы, и мы просто о них не знаем – прекрасно);
- б. требования к системе управления боем и ее функции определяют ТТХ системы связи, техники и технологии тактических коммуникаций, обеспечивающих полноценное функционирование систем управления;
- с. и только после этого необходимо сформулировать технические и прочие требования к системе связи, как элемента системы управления боем. Эти требования и являются критериями выбора техники и технологии, определяющими приня-

тие решения о выборе базовой платформы тактической связи и производителя радиостанций и сопутствующего оборудования.

В Европе главными критериями выбора телекоммуникационной платформы вооруженных сил является соответствие стандартам НАТО в области систем тактической связи и управления боем. На наш взгляд, недавно подтвержденный евроатлантический курс Украины предполагает аналогичный подход, который и должен быть реализован.

И, безусловно, *при выборе базовой платформы критерий цены должен учитываться только при прочих равных условиях*, т.е. одинаковых реально продемонстрированных ТТХ. Соответствие техники и технологий базовой платформы тактической связи стандартам НАТО, надёжность, гарантированное и постоянное обновление программного обеспечения, надежная защита информации и способность эффективного противостояния средствам РЭБ противника должны быть решающими факторами принятия решений.

Приобретение радиостанций

Мы предполагаем, что приобрести определенное количество техники и новейших систем управления боем Министерство обороны может и в рамках текущего бюджета. Однако условиях жесткого де-

фицита бюджетных средств необходима поддержка правительства в виде финансовых гарантий для осуществления проекта оснащение прежде всего ВСУ новейшими образцами техники связи. Эти ежегодные закупки должны быть значительными. Именно при таком подходе и количество, и качество, и цена оборудования будут обеспечивать решение задачи.

Мы уверены, что такой путь, инициированный политическим и военным руководством Украины, найдет понимание и будет приветствоваться Правительством США. Более того, это несомненно будет способствовать и стимулировать продолжение поставок в рамках программ помощи Правительства США. Оба канала поставок насытят потребность ВС Украины в кратчайшие сроки.

Порядок оснащения Вооруженных Сил, НГУ и ГПСУ техникой базовой платформы

Уже сейчас количество и номенклатура используемой в войсках техники позволяет строить высокотехнологичные сети связи и управления, обеспечивающие самый высокий уровень надежности, защищенности и стойкости в условиях активного противодействия средств РЭБ и РЭР противника. Однако для этого необходимо концентрировать базовую технику и технологию в пределах подразделений.

Элементы такой концентрации имеются только в ВМС, ССПО, а также в НГУ, где и наблюдается самая высокая эффективность применения техники L3Harris.

Например, в соответствии с известным приказом НГШ, в структурах ДШВ, ССПО, морской пехоты, флота применяется исключительно техника L3Harris как в УКВ/ДМВ, так и в КВ диапазонах. В качестве второго этапа напрашивается аналогичное решение для радиотехнических войск, ПВО и ракетно-артиллерийских подразделений. При этом важно начать переход к организации связи прежде всего тактического звена по полному штату и в соответствии с подходами, которые культивируются в армиях НАТО. Мы готовы предложить соответствующие технические решения.

Повышение эффективности использования новейшей техники связи, поставляемой в рамках программ помощи Правительства США

Эта задача является критически важной независимо от того, как будет воспринята данная записка в остальной части ее содержания. Всем причастным к формированию и реализации этих программ известно, что решения о дальнейшем наращивании или, как минимум, сохранении масштабов помощи критически зависят от эффективности ее использования. Уровень

этой эффективности тщательно отслеживается, и американская сторона хорошо знает реальное положение дел. А оно таково, что эффективность по главным параметрам, а именно – непосредственно применение и уровень подготовки личного состава, оставляет желать лучшего. Понятно, что эффективность должна обеспечиваться независимо от того, оборудование закуплено или поставлено на безоплатной основе. На повышение эффективности ориентированы наши предложения, детально изложенные ниже.

Обучение личного состава.

В этой части мы предлагаем:

а. Разработать единую систему обучения личного состава. Предусмотреть ежегодное выделение средств для армии, НГУ и ГПСУ на обучение специалистов. Предусмотреть полноценное оснащение учебных подразделений техникой. С нашей стороны, мы в рамках учебных программ готовы работать как в подразделениях, так и в учебных заведениях, видовых учебных центрах армии и других силовых структурах. Особое внимание в учебных программах и мероприятиях по их реализации предлагаем уделять подготовке командного состава, а также практическим занятиям в поле.

- б. Командованию Войск Связи и кибербезопасности/управлению 16 ГШ разработать и организовать исполнение «Порядка подготовки операторов и администраторов тактических радиосетей L3Harris». Со своей стороны мы готовы предложить проект такого документа. Аналогичный документ предлагаем подготовить соответствующим структурам НГУ и ГПСУ.
- в. Подготовить и издать сборник полевых наставлений по применению систем и сетей связи L3Harris в условиях реальных военных действий, как несущего компонента систем управления боем различного уровня. Мы готовы подготовить к изданию такой документ и частично профинансировать его печать. Соответствующая работа уже ведется.
- г. Предусмотреть углубленное изучение техники и технологий L3Harris, включая систему управления боем hC2 курсантами последнего курса военных ВУЗов. Предусмотреть краткий курс подготовки будущих командиров – выпускников военных учебных заведений независимо от их профиля. Мы готовы на безоплатной основе оказать практическую помощь преподавательскому составу. Такая работа нами также уже ведется.

Установка оборудования на технику.

Установка оборудования на технику и стационарные точки должна производиться квалифицированным персоналом, прошедшим специальное обучение сертифицированными специалистами корпорации, с использованием соответствующих инструкций и оформленной в надлежащем порядке документации. Поэтому мы предлагаем:

- а. в составе ремонтных подразделений войск связи и соответствующих структур НГУ и ГПСУ предусмотреть штатные должности монтажников радиооборудования. Мы готовы провести их обучение и постоянно повышать уровень их подготовки в нашем учебно-сервисном Центре в Киеве;
- б. продолжить уже ведущуюся сейчас работу с КТЦ МО по подготовке инструкций по установке на различные бронеобъекты, командно-штабные машины и другую технику. Мы уже сейчас ведем эту работу;
- в. при формировании государственного заказа на поставку бронетехники, командно-штабных машин, комплексных аппаратных связи, машин управления систем ПВО, ракетных комплексов и проч. предусматривать разработку проектной документации с учетом установки техники L3Harris.

Мы готовы предоставить необходимую помощь конструкторам и разработчикам военной техники и вооружений. Предусмотреть установку радиостанций и сопутствующего оборудования в процессе изготовления техники.

- г. установку новой техники связи на объекты в подразделениях вести под контролем сертифицированных представителей производителя, дабы обеспечить корректность выполнения технологии и во избежание снятия гарантийных обязательств производителя вследствие неправильной установки. Предусмотреть выделение средств подразделениям на оплату услуг по авторскому сопровождению монтажа;
- д. предусмотреть ежегодное выделение средств для армии, НГУ и ГПСУ на техническую поддержку, квалифицированную установку радиостанций на объекты и военную технику, и обязательно – на изготовление монтажных комплектов для каждого типа ББМ, командно-штабных машин и комплексных аппаратных связи. Важно понимать, что монтажные комплекты должны изготавливаться исключительно в соответствии с конструкторской документацией корпорации L3Harris, а доступ к ней регламентируется

правилами трансфера оборонных технологий (ITAR).

Для оперативного ремонта техники предлагается уже сейчас дать возможность представителю корпорации права спецэкспортера, включить предприятие в соответствующее Постановление Правительства. Представитель имеет возможность за счет собственных средств оперативно (до месяца – двух) ввозить компоненты радиостанций и обеспечить ими процесс ремонта.

Организация производства радиостанций в Украине

Производство радиостанций в Украине предлагается организовать в УКВ/ДМВ сегменте, требующем быстрого насыщения и являющегося массовым. Соответствующее предложение с нашей стороны предусматривает поэтапный переход длительностью в несколько лет от модульной сборки к более детализированной. Обязательным условием реализации варианта является гарантированное приобретение Министерством обороны определенного количества оборудования на каждом этапе и пропорциональное стоимости этого оборудования инвестирование. Реципиентом инвестиций будет резидент Украины, частная компания, находящаяся под полным организационным, финансовым и технологическим контролем L3Harris. Очевидными осо-

бенностями являются: наличие взаимных долгосрочных обязательств, прогнозируемость и гарантированная оплата заявленных объемов поставок. Упомянутое выше предложение со стороны L3Harris сейчас проходит окончательное согласование в корпорации. Ключевым условием успеха в этом деле является сама возможность ввозить компоненты и комплектующие радиостанций (которые являются продукцией военного назначения) украинским производителем и приемлемая налоговая нагрузка этого процесса.

Синхронизация законодательства в сфере сертификации и систем криптозащиты

По нашему убеждению, простейшим и логичным путем преодоления явного содержательного и юридического конфликта, препятствующего полноценному использованию возможностей техники и технологий L3Harris в ходе боевого применения является рассмотрение и доработка законодательной базы касательно данной темы. Существующее законодательство значительно отстаёт по времени от технологий и от тех возможностей, которые предоставляют современные технологии.

Заключение

В заключение хотелось бы подчеркнуть, что мы не требуем ника-

ких особых условий и предпочтений. Мы готовы активно участвовать в строительстве новой армии, которая станет полноправным партнером сил Альянса. Надеюсь, данный

документ будет тщательно изучен и предлагаемый нами подход будет использован на практике. Мы открыты для конструктивного диалога и готовы начать его немедленно.